

ECONOMISCH
STATISTISCHE
BERICHTEN

◆ **Vacatures** ◆

In het centrum des lands gevestigd pharm. fabrieks-bedrijf vraagt voor spoedig

PRIMA KRACHT

hoofdzakelijk voor den buitendienst. In aanmerking komen apothekers, econ. doctorandi, e.d., met sterk ontwikkelden commercieelen aanleg en ervaring op pharm. gebied.

Zij, die over meerjarige praktische ervaring beschikken en gewend zijn met Rijksbureaux, Departementen en dergelijke overheidsinstellingen besprekingen te voeren, genieten de voorkeur.

Eerste krachten wordt een aantrekkelijke, uitstekend gehonoreerde positie in uitzicht gesteld.

Uitvoerige sollicitaties, o.a. vermeldende opleiding, leeftijd, ervaring, referenties, etc., onder no. B 1264 aan Reclamebureau Gelder, Beursstraat 15, Amsterdam

Departement van Sociale Zaken

Bij het Staatstoezicht op de Ziekenfondsen is plaats voor een

Statisticus Econoom

voor een leidende functie.

Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en verrichte werkzaamheden aan het Bureau van het Staatstoezicht op de Ziekenfondsen, Singel 250, Amsterdam.

Centrale Dienst voor In- en Uitvoer

vraagt voor spoedige indiensttreding eenige

Econ. gevormde krachten

met ervaring ten aanzien van econ. research werk. Sollicitaties: Piet Heinplein 6, Den Haag.

◆ **Beschikbare krachten** ◆

VIERTALIG CORRESPONDENT

35 jaar, ongehuwd, met buitenlandsche ervaring en langdurige praktijk, ook op commercieel gebied, bij groot internationaal concern, wenscht van werkring te veranderen en zoekt passende functie in binnen- of buitenland, met behoorlijke perspectieven. Prima referenties staan ter beschikking. Br. onder no. 315 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

◆ **Diversen** ◆

DOCUMENTATIE

AANGEBODEN wegens liquidatie:

- 1) Bijzondere Overheids Maatregelen op econ. gebied.
- 2) Kaartsysteem v. d. Centrale Documentatiedienst inz. Bedrijfsorg. (C D B)

Ook afz. tegen sterk gered. prijs. Brieven onder no. 314 Bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

DE BANK

HEEFT VESTIGINGEN
IN ALLE PLAATSEN
VAN EENIG BELANG
IN NEDERLAND EN
CORRESPONDEN-
TEN OVER DE GE-
HEELE WERELD

**ROTTERDAMSCHER
BANKVEREENIGING**

150 KANTOREN IN NEDERLAND

Naaml. Venn.

**Hollandsche
Belegging- en
Beheer-Mij.**

Anno 1930
Heerengracht 320 - A'dam

Beoordeeling en Beheer van vermogens, pensioen- en spaarfondsen, belegde reserves, effectenportefeuilles ten behoeve van ondernemingen, stichtingen, verenigingen, particulieren.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispen;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

R. MEES & ZONEN

AO 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam
Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantiën)

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN

**Een Vliegtuigindustrie
kan in de toekomst
in Nederland
niet worden gemist**

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

**DE SCHRIFTELIJKE CURSUS
VOOR MODERNE
BEDRIJFSADMINISTRATIE**

De opleiding voor de zelfstandige
administratieve functie

Secretariaat: Beursgebouw - Kamer 321 - Rotterdam

Prospectus op aanvraag

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

30E JAARGANG

DONDERDAG 20 DECEMBER 1945

No. 1493

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

ADRESWIJZIGING.

Met ingang van 13 December 1945 zijn het Nederlandsch Economisch Instituut en de Economisch-Statistische Berichten verplaatst van Nieuwe Binnenweg 175a, Rotterdam (C.) naar

PIETER DE HOECHSTRAAT 5, ROTTERDAM (W.)

Telefoonnummers:

Nederlandsch Economisch Instituut.

Secretaris: 38040

Researchafdeeling: 35000, toestel 32 en 27.

Administratie: 38340

Economisch-Statistische Berichten.

Redactie: 38040

Administratie: 38340

INHOUD:

	Blz.
Sociale zekerheid en pensioenfondsen door <i>W. B. P. J. Blokhuis</i>	304
Herziening der heurswetgeving in Nederland door <i>Mr. W. H. C. Schukking</i>	306
De economische punten uit de beleidsnota door <i>Prof. Dr. N. J. Polak</i>	309
Nog eens: „De houtvoorziening van Nederland” door <i>R. Güsels</i>	310
Surinaamsche honing door <i>Ir. W. Spoon</i>	311
Aanteekeningen:	
De millioenennota, balans van vijf jaren oorlog ...	312
De „United States Steel Corporation” tijdens den tweeden wereldoorlog	313
Geld- en kapitaalmarkt	314
Ontvangen boeken en brochures ..	315
Statistieken:	
Weekstaat van De Nederlandsche Bank	315

DEZER DAGEN

heeft Nederland getoond groot te zijn, in die dingen, waarin een klein land klein kan zijn. Ons begrotingstekort, f 1.812 miljoen over een half jaar, is zoodanig, dat een heel wat grooter land er bedrukt over zou kunnen

wezen. Per hoofd der bevolking komen we ruim f 200 te kort. Het is niet te verwonderen, dat de toon van den minister van Financiën zeer ernstig is, ook als hij spreekt over de heerscharen, die thans de Overheid dienen, althans in overheidsdienst zijn. Meer armslag voor het bedrijfsleven zal noodig zijn. Ook de Directeur-Generaal voor de Prijsbeheersching ziet het zoo, volgens een recente radio-rede: „Aan de dictatuur der accountants moet echter een einde worden gemaakt. Prijsbepaling is in de eerste plaats nog steeds een kwestie van commercieel inzicht”. Inderdaad, en degenen, die de geleide economie niet om den broode doch uit weloverwogen overtuiging zijn toegedaan, zullen dit beginsel het beste dienen door te streven naar de beperking, waarin zich de meester toont. Een voorbeeld, hoe ordenen niet moet, trof ons laatst in het denkbeeld om het Nederlandsche havenverkeer van hoogerhand half om half over de beide groote havens te verdeelen. Bij een dergelijk gemis aan oog voor economische doelmatigheid, zou ordenen kunnen uitloopen op wat Churchill boudeerend heeft genoemd: „Share the poverty”.

Monetaire motieven overwegen in het internationale economische nieuws. Het Nederlandsche Parlement heeft de plannen van Bretton Woods aanvaard, evenals Canada. Ook de Engelsche volksvertegenwoordiging heeft, tegen wil en dank, de voorstellen aangenomen. Een Zweedsch specialist heeft de consequenties van Bretton Woods op de mogelijkheid van „full employment” onderzocht en is tot de conclusie gekomen, dat de verwezenlijking van deze voorstellen de krachtigste steun voor een dergelijke politiek is. Het is te hopen, dat de neutralen voor één keer gelijk hebben.

In elk geval hebben de Vereenigde Staten hun zin. Dat hebben zij ook in de kwestie van den zetel der Vereenigde Volkeren, die in Amerika zal worden gekozen. De Amerikaansche steden kunnen thans de strijd aanvangen over de plaats, waar de familie der volkeren hun huis zullen inrichten. En met het huis zal men meteen de inrichting der organisatie ter hand kunnen nemen.

Ook in Nederland is een nieuwe organisatie op komst, ditmaal voor het bedrijfsleven. De verantwoordelijke minister heeft daarbij voor de meeningsvorming een nieuwen weg ingeslagen. Het ontwerp zal op ruime schaal worden verspreid. De vrije critiek, in tegenstelling tot de georganiseerde in staatscommissies, Raden en besturen van groepen van belanghebbenden, zal worden gehoord. Zoo werkt op elk terrein de tegenstelling van vrije en gebonden uiting.

Een vrije uiting, waarachter men gebonden zijn vermoedt, is de nota door Turkije aan de Vereenigde Staten aangeboden betreffende de Dardanellen. Ook een andere weg zal worden vrijgemaakt. Frankrijk heeft een loopplank uitgestoken voor de Spaansche emigranten, die tegen het Franco-bewind in oppositie zijn. Als deze hun weg over Engeland kiezen, kunnen zij nog juist een vergadering bijwonen van de fascistische beweging, die zich daar ridicul maakt met armgroet en al. De eenige tegen-groet is de armbeweging, die in een oorvig eindigt.

SOCIALE ZEKERHEID EN PENSIOEN-FONDSSEN.

In Maart 1943 is door den minister van Sociale Zaken te Londen een commissie ingesteld, welke tot taak had: „Een oriënteerend overzicht samen te stellen, zooveel mogelijk begeleid van conclusies, betreffende de grondslagen en hoofdtrekken van de sociale verzekering in Nederland en omtrent de richtlijnen voor de toekomstige ontwikkeling dezer verzekering en de daarmede verband houdende sociale voorzieningen; inbegrepen de genees- en heelkundige zorg; één en ander met inachtneming van de tegenwoordige inzichten omtrent de noodzakelijkheid van het vergrooten van de zekerheid van bestaan en met verwerking van de gegevens omtrent de jongste ontwikkeling van het vraagstuk in de geallieerde landen, in het bijzonder Groot-Brittannië.”

Onder de titel „Sociale Zekerheid” zijn thans de twee eerste deelen van dit overzicht verschenen en deze vormen samen een voldoende afgerond geheel, om na te gaan, in hoeverre de jongste ontwikkeling van het vraagstuk van belang is voor onze pensioenfonds.

Bij het behandelen van dit rapport mag evenwel niet uit het oog verloren worden, dat de commissie in Londen onder wel zeer moeilijke omstandigheden heeft moeten werken. Het ontbreken van voldoende documentatie en de onmogelijkheid om kennis te nemen van het oordeel van hen, die in hun dagelijks werk deze materie hanteeren, moeten remmend gewerkt hebben op het uitvoeren van de verstrekte opdracht. Het is daarom ook te begrijpen, dat de nadruk meer gelegd is op de richtlijnen voor de toekomstige ontwikkeling dan op de grondslagen en hoofdtrekken van de sociale verzekering in Nederland. Het feit, dat men zich bezonnen heeft over de te verwachten evolutie in ons land, verdient evenwel waardeering.

De rechtsgrond wordt door de commissie als volgt geformuleerd: „de gemeenschap, georganiseerd in den staat, is aansprakelijk voor de sociale zekerheid en vrijwaring tegen gebrek van al haar leden, op voorwaarde, dat deze leden zelf het redelijke doen om zich die sociale zekerheid en vrijwaring tegen gebrek te verschaffen.” Deze rechtsgrond past in den gedachtengang ten aanzien van de evolutie der sociale voorzieningen: „van particuliere liefdadigheid naar sociale verzekering en sociale verzekering van particuliere, commerciële verzekering naar sociale verzorging”¹⁾. Als uitgangspunt voor de uitkeeringen wordt het vast te stellen minimum loon genomen.

Het recht op ouderdomspensioen wordt door mannen verkregen op den 65-jarigen leeftijd, door vrouwen vijf jaren vroeger. De weduwe krijgt — zoo zij in staat is te werken — gedurende drie maanden een uitkeering en eventueel steun om gemakkelijker een betrekking te kunnen vinden. Zijn er kinderen, die van de weduwe afhankelijk zijn, dan wordt een voogdij-uitkeering toegekend, welke zoo dient te worden berekend, dat de moeder niet gedwongen is te gaan werken. Om begrijpelijke redenen geeft de commissie niet aan hoe hoog de uitkeeringen moeten zijn, d.w.z. zij gaat er niet toe over cijfers te noemen.

Vergelijken we het rapport met het plan-Beveridge; dan komt men tot de conclusie, dat de commissie zich wel zeer strikt heeft gehouden aan de laatste alinea van haar opdracht. Op vele plaatsen wordt Beveridge aangehaald, maar ook daar waar dit niet vermeld is, treffen we dikwijls een bijna letterlijke weergave aan van wat in het Engelsche rapport is geschreven. Men kan zich evenwel ook de vraag stellen, of het wel juist is beide verslagen naast elkaar te leggen. Beveridge schreef een standaardwerk over sociale verzekering, een werk, dat verder gaat dan alleen het opstellen van een Engelsch schema, hetgeen

¹⁾ „Sociale Zekerheid”, rapport van de commissie, ingesteld bij beschikking van den minister van Sociale Zaken van 26 Maart 1943, met de opdracht algemeene richtlijnen vast te stellen voor de toekomstige ontwikkeling der sociale verzekering in Nederland, deel II, blz. 10.

onder andere blijkt uit de baseering op het Atlantische Handvest. Hierdoor wordt het uit de sfeer van het nationale gebracht in de gedachtenwereld van het internationale. Van de Nederlandsche commissie mag niet verwacht worden, dat ook zij een standaardwerk over hetzelfde onderwerp schreef, daarvoor was zij teveel gebonden door de ontwikkeling in Engeland. Toch kan men zich niet onttrekken aan de gedachte, dat het mogelijk ware geweest, ondanks de tegenwerkende krachten, een rapport uit te brengen, dat meer rekening hield met de Nederlandsche omstandigheden, met de historische groei van de sociale voorzieningen in ons land en met den invloed, die het particuliere initiatief gehad heeft.

Indien we nagaan, in hoeverre Beveridge zich bezig heeft gehouden met het probleem van de bestaande pensioenregelingen, dan zien we, dat hij uitsluitend aandacht heeft besteed aan de wettelijke voorzieningen²⁾. In het licht van de Engelsche omstandigheden is dit begrijpelijk, omdat de particuliere pensioenvoorzieningen daar van minder importantie zijn dan bij ons. Op het in 1934 te Rome gehouden congres van actuarissen hielden twee Engelsche deskundigen een inleiding, welke zij aanvingen met de woorden: „Group life assurance has not been well received in Great Britain, perhaps on account of the provision already made for workpeople through the various schemes of social insurance and the wide-spread activities of Industrial Assurance Companies and Friendly Societies”³⁾. Bij een enquête kwamen de schrijvers tot 350 pensioenregelingen, waaronder vele kleinere. Ook de ontwikkeling na 1934 heeft niet geleid tot één groote uitbreiding van het aantal particuliere pensioenfonds en het is alleszins verklaarbaar, dat sir William hier zonder meer aan voorbijgaat. Hij stelt voor: de ouderdomsvoorziening geheel op te nemen in de staatsregeling, met handhaving van eventueel bestaande rechten, maar hij houdt zich niet bezig met voorschriften, ten aanzien van het overnemen van bestaande fondsen.

Er zijn twee vraagstukken, die verband houden met de ouderdomsvoorziening, waar Beveridge in het bijzonder den nadruk op legt. In de eerste plaats het verband tusschen pensionneering en de te verwachten loop der bevolking⁴⁾. Aan de hand van demografische gegevens en een prognose, berekent hij de verhouding van het aantal gepensionneerden tot de geheele bevolking. In 1901 was deze verhouding 1 : 17, dus op iedere 17 inwoners van Engeland werd één lid van de bevolking geteld, ouder dan 65 jaar (mannen) en 60 jaar (vrouwen). In 1961 zal de verhouding echter 1 : 6 zijn!

Enkele jaren geleden is in „E.-S.B.” aan ditzelfde onderwerp aandacht geschonken⁵⁾. Aan de hand van de daarin gepubliceerde cijfers en op grond van een door Methorst opgestelde prognose⁶⁾ kan nagegaan worden, hoe de ontwikkeling in ons land verondersteld wordt! Gelukkig zijn deze berekeningen gunstiger dan de in Engeland voorziene groei. In ongeveer dezelfde periode en voor ongeveer dezelfde groepen zijn de verhoudingscijfers 1 : 16 en 1 : 9, waarbij dan nog opgemerkt dient te worden, dat de door Methorst aangenomen netto vervangingsfactor voor onze bevolking voor 1945 bedroeg 1.00, terwijl de werkelijke cijfers van 1936 tot en met 1942 gemiddeld 1.10 per jaar bedroegen.

Het tweede vraagstuk, dat Beveridge uitvoerig behandelt, is het door hem genoemde (en door de Nederlandsche commissie als term overgenomen) „retirement pension”. Blijft iemand, die recht heeft op pensioen doordat hij de daartoe bepaalde leeftijd heeft bereikt, doorwerken,

²⁾ „Social Insurance and Allied Services”, report by Sir William Beveridge, § 250 e.v.

³⁾ „Group Annuity Schemes in Great Britain”, by G. A. Brown and L. Sankey, Comunicazioni III Assicurazione per Gruppi, blz. 26 e.v.

⁴⁾ Beveridge, § 233.

⁵⁾ „E.-S.B.” no. 1427, 13 October 1943: „Demografie als hulpwetenschap der sociale politiek”.

⁶⁾ „Leeftijdspyramide de spil van het bevolkingsvraagstuk”, H. W. Methorst, 1934.

dan wordt het basispensioen verhoogd met een vast bedrag per jaar voor ieder jaar, dat langer wordt gewerkt. In het in 1944 gepubliceerde witboek van de Engelsche Regering is deze mogelijkheid van verhooging van het standaardpensioen overgenomen ⁷⁾.

Keeren we nu terug naar het rapport van de „commissie Van Rhijn” (de voorzitter van de in Londen gevormde commissie was Mr. Dr. A. A. van Rhijn). Was het bij Beveridge aanvaardbaar, dat hij geen aandacht schonk aan particuliere pensioenfondsen, in het verslag „Sociale Zekerheid” wordt het als een gemis gevoeld, dat ook hier het voetspoor van de „jongste ontwikkeling in Groot-Brittannië” zoo nauwkeurig gevolgd wordt. Slechts in ruimer verband wordt in het Nederlandsche rapport over deze fondsen gesproken en wel onder de aanduiding „particuliere risicodragers”, terwijl slechts éénmaal pensioenfondsen worden genoemd.

Uit de in de rechtsgrond neergelegde theoretische basis volgt de conclusie, dat de bestaande regelingen in Nederland „zoo spoedig mogelijk zullen moeten opgaan in het systeem der sociale voorzieningen” ⁸⁾. Bij het behandelen van de particuliere risicodragers wordt geconstateerd, dat voor hen geen taak meer is weggelegd bij de uitvoering van het aanbevolen stelsel. In concreto vinden we deze gedachtegang terug bij het behandelen van eventuele uitzonderingen. Hier wordt namelijk gesproken over regelingen voor ambtenaren in rijks- en gemeentedienst, spoorwegpersoneel, verpleegsters en personeel van groote bedrijven ⁹⁾. Het advies van de commissie is: opheffing van de bestaande regelingen, uiteraard met handhaving van bestaande rechten.

Onmiddellijk hierop aansluitend wordt gesproken over pensioenfondsen: „de mogelijkheid van overname van bestaande pensioenfondsen door het rijk daar, waar dit wenschelijk geoordeeld mocht worden, zal eveneens moeten worden overwogen.” Hoewel het niet direct uit de tekst blijkt, moet waarschijnlijk worden aangenomen, dat deze zinsnede betrekking heeft op handhaving van bestaande rechten, waartoe dus de fondsen — ter afwikkeling van hun eigen zaken — ingeschakeld zouden kunnen blijven.

Naar Engelsch voorbeeld wordt dus een groot fonds gesticht, waarin alle bestaande pensioenfondsen worden opgenomen, hetgeen zoo spoedig mogelijk dient te geschieden. De verplichtingen van dit fonds zijn de zorgen voor „de pensionneering van alle leden van de in de staat georganiseerde gemeenschap”.

De mogelijkheid van verhooging van het standaardpensioen, door de arbeid te blijven voortzetten na het bereiken van den pensioengerechtigden leeftijd, wordt besproken en de conclusie is, dat er niet voldoende aanleiding is om tot invoering ervan over te gaan. Het is te betreuren, dat bij de behandeling van dit vraagstuk de scherpe argumentatie van Beveridge niet vollediger is weergegeven, terwijl het ook opvalt, dat de commissie van meening is, dat „retirement pension” in ons land niet bekend is. Inderdaad zal men in geen Nederlandsche pensioenregeling deze term aantreffen, maar er zijn verschijnende fondsen, die de mogelijkheid open laten tot het in dienst blijven na den pensioengerechtigden leeftijd, met daaraan verbonden de mogelijkheid van het verkrijgen van een hooger pensioen.

Slechts één alinea van het rapport heeft betrekking op het verband tusschen den groei van de bevolking en de pensionneering. Waar dit punt van zoo groot belang is, zoowel voor het regelen van de verplichtingen als voor de financiering ervan, zou een meer uitvoerige behandeling een duidelijker beeld hebben kunnen geven. Hier zal evenwel sterk het gemis gevoeld zijn van gegevens omtrent de situatie in ons land.

Van belang is de behandeling van de financieele zijde van het vraagstuk der sociale voorzieningen. Ook hier worden uiteraard geen cijfers genoemd; maar wel wordt de aandacht gevestigd op de groote verandering in den beelden, die op het gebied van de belastingpolitiek zijn waar te nemen. Belastingen moeten onder meer ook gezien worden als middel om correcties in de verdeling van het maatschappelijk inkomen aan te brengen, waardoor dus het fiscale gedeeltelijk vervangen wordt door het sociaal-economische. Zeer terecht spreekt de commissie als haar oordeel uit, dat het wenschelijk is, het principe van onze belastingheffing aan een kritisch onderzoek te onderwerpen.

Het behoeft geen betoog, dat aan de voorgestelde uniformiteit in de oudendagsvoorzieningen vele voordeelen zijn verbonden, er is reeds te lang gewacht met invoering daarvan. De vraag dringt zich evenwel op, of de in het rapport aangegeven schematische gedachtegang, waarbij men zich niet kan ontdoen van de achtergrond van de voorstellen van Beveridge, voor ons land de meest juiste oplossing is. De historische groei van onze pensioenfondsen gedooft niet, dat zij met één slag opzij gezet en vervangen worden door een staatsregeling. De conclusie, dat zij zoo spoedig mogelijk moeten opgaan in het systeem der sociale voorzieningen, zonder een beeld te geven van de wijze waarop dit dient te geschieden, bevredigt niet, het wekt gedachtenassociaties op, die in dit verband niet aantrekkelijk zijn.

Trachten we dit beeld vasten vorm te geven, dan dienen we ons allereerst te realiseren, dat staatsingrijpen op het terrein der ouderdomsvoorzieningen een dwingende eisch is. Ieder die arbeid in loondienst verricht (de groep der kleine zelfstandigen laten we hier — ter voorkoming van complicaties — buiten beschouwing) behoort het recht te hebben op een voldoende voorziening van den ouden dag en van zijn gezin voor het geval hij vroeg komt te overlijden. Het is een taak van den Staat toe te zien, dat dit recht wordt verkregen en dat dit recht ook uitgeoefend kan worden. Dit houdt in, dat een streng toezicht op pensioenfondsen vereischt is, een toezicht, dat op den duur kan leiden tot een samenvloeien in een groot geheel.

Ter verkrijging van dit toezicht is uniformiteit noodig, zoowel ten aanzien van de te verleenen rechten, als ten aanzien van de wijze waarop dekking van de verplichtingen verkregen wordt. Voor groote fondsen kan dit laatste bestaan uit toepassing van een systeem, zooals dit door de Verzekeringskamer bij de levensverzekeringmaatschappijen van kracht is. Voor regelingen ten behoeve van kleinere groepen is overdracht noodzakelijk. Deze overdracht zou kunnen geschieden aan levensverzekeringmaatschappijen, die daartoe samen dienen te werken, zoodat op die wijze direct uniformiteit verkregen wordt. Het feit, dat tien maatschappijen elkaar gevonden hebben voor de regeling, ten behoeve van het personeel van de bedrijfsorganisaties, wijst uit, dat een oplossing in deze richting mogelijk is. Ook hier dienen de te verleenen rechten onderworpen te zijn aan een uniform schema.

Na de voltooiing van dit proces (waar vele jaren mede gemoeid zullen zijn) kan overgegaan worden tot verdere samenvoeging, hetgeen dan des te gemakkelijker kan geschieden, omdat de benodigde eenheid reeds is verkregen.

De ontbrekende schakel is nog het conjunctuurrisico. Noch aan groote pensioenfondsen, noch aan maatschappijen, kan men opdragen hun uitkeeringen afhankelijk te stellen van het minimum levensonderhoud. Het zou mogelijk zijn hiertoe de uitkeeringen in te schakelen, die op grond van de bepalingen van de Invaliditeitswet worden gedaan, voorzover deze betrekking hebben op het bereiken van een bepaalde leeftijd of op het overlijden van den verzorger. Door middel van een nieuw belastingsysteem zou het desbetreffende fonds steeds van de middelen voorzien moeten worden die benodigd zijn, terwijl bijdragen van

⁷⁾ „Social Insurance”, part I, September 1944, § 87, 88 en 89.

⁸⁾ „Sociale Zekerheid” II, blz. 10, 20, 59 en 61.

⁹⁾ Het noemen van verpleegsters kan hier alleen verklaard worden uit de tekst van Beveridge, die dezelfde groepen noemt, hetgeen voor de Engelsche toestanden aanvaardbaar is.

de zijde van werkgevers en eventueel werknemers niet uitgesloten behoeven te zijn.

Dit laatste mag niet leiden tot de veronderstelling, dat de Staat moet overgaan tot fondsvorming. Beveridge besteedt aan dit vraagstuk slechts één zin: „The State with its power of compelling successive generations of citizens to become insured and its power of taxation is not under the necessity of accumulating reserves for actuarial risks and has not, in fact, adopted this method in the past”¹⁰⁾. Hiermede is dit punt voor hem afgehandeld, terwijl de commissie Van Rhijn er in het geheel geen melding van maakt. De hier gekozen oplossing laat toe, dat de Staat niet tot fondsvorming overgaat, hoewel de reserves van de bestaande pensioenregelingen in stand worden gehouden, welke dan als schommelfonds zouden kunnen dienen tegen de tijd, dat overname door de Staat een feit wordt.

Het ligt niet in de bedoeling het ontwikkelde systeem in dit artikel nader uit te werken. Getracht is alleen een methode te vinden, die als aanvulling zou kunnen dienen op het rapport „Sociale Zekerheid”, waar dit handelt over pensionneering. Het buiten beschouwing laten van de kleine zelfstandigen is niet het eenige bewijs van de onvolledigheid van deze aanvulling!

In zijn jongste radiorede zeide onze minister van Financiën, dat de vredeseconomie wordt geboren, maar dat de aanwezigheid van een stuk oorlogseconomie nog harde werkelijkheid is. Naar analogie daarvan zouden we hier kunnen constateeren, dat de vredeseconomie geboren wordt, maar dat een stuk vóóroorlogsche economie nog harde werkelijkheid is.

W. B. P. J. BLOKHUIS.

¹⁰⁾ Beveridge, § 24.

HERZIENING DER BEURSWETGEVING IN NEDERLAND.

Niet weinig hoofdbrekens kost het herstel van den effectenhandel en de heropening van de effectenbeurs. Een oplossing voor een doeltreffende discriminatie van bona fide en mala fide eigendom der titels, mede uit een oogpunt van monetaire, deviezenrechtelijke en fiscale overwegingen, diende voor alles te worden gevonden. Minder urgent zijn weliswaar de problemen, volgens welke principes de herleefde handel en beurs zouden moeten functioneeren, waaraan juist in oorlogstijd veel aandacht was besteed. Toch dwingen ons verschillende factoren om de bestaande reglementeering van dit geheele complex betreffende de beurzen, de effectenhandel, het emissiewezen en alles wat er aan annex is aan een nauwkeurige herziening te onderwerpen.

Voordat wij dit verder uitwerken, is het nuttig nog even precies het te bespreken terrein af te bakenen. Ons is het speciaal te doen om die voorschriften, die betrekking hebben op den eigenlijken handel in effecten in den meest uitgebreiden zin des woords.

Autonome regelingen.

Overal waar effectenbeurzen uit eigen kracht zijn ontstaan, bracht hun innerlijk wezen het schriftelijk vastleggen van usances in disciplinair afdwingbare reglementen mede. Wijs beleid ten aanzien van tucht onder eigen leden en het toonen van begrip voor wat wel en niet in het effectenverkeer betaamde, heeft de faam van sommige particuliere vereenigingen van effectenhandelaren tot ver buiten hun landsgrenzen bekend gemaakt. De „London Stock Exchange” heeft deze tot op heden toe weten te handhaven en geldt daarom terecht als het klassieke voorbeeld. Niet minder in integriteit, doch wel meer gehavend in hun autonomie mogen hierop de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam en de „Stock Exchange” te New-York direct volgen.

Zoo is vele jaren in ons land de positie van de Vereeniging voor den Effectenhandel er één van groote autoriteit en macht geweest en in vele opzichten is zij dit nog. Als centrum van geld- en effectenhandel, als trefpunt der „haute finance” is zij zich steeds van haar verantwoordelijkheid bewust geweest en heeft zij getracht haar invloed zoodanig aan te wenden, dat het algemeen belang werd gediend. Om dit te bereiken heeft zij een integere handel tusschen haar leden en tegenover het opdracht gevende publiek met alle middelen bevorderd. De talrijke hiertoe uitgevaardigde voorschriften, zooals over de organisatie, de techniek van den handel, minimum provisies, interne discipline en qualificaties der leden, zijn algemeen bekend. Zij zijn met succes in de praktijk toegepast en hebben de groote verdienste gehad het handelsverkeer zelf vrijwel in geen enkel opzicht te belemmeren.

Beurswetgeving.

Aan de zoo juist geschetste autonomie van de Vereeniging voor den Effectenhandel is voor het eerst in 1914 en later in de veertiger jaren door overheidsingrijpen ernstige afbreuk gedaan. In het eerste geval was het min of meer „contre coeur” en slechts op grond van den noodtoestand, dat de Beurswet 1914 werd uitgevaardigd. De dringende behoefte, om onder deze omstandigheden de financieele sector niet zonder toezicht te laten, voerde tot deze als tijdelijk bedoelde wettelijke voorziening. Toen in 1919 een meer omvattende regeling het Staatsblad niet bleek te kunnen bereiken, heeft men de Beurswet 1914 niet ingetrokken. Onder nieuwe oorlogsdreiging is men er in September 1939 zelfs toe overgegaan haar op enkele punten uit te breiden, waardoor haar meer blijvende karakter ook in rechte werd erkend. Bevestiging van dit laatste vindt men weer in de op haar gebaseerde Beursvoorschriften 1940, waarvan juist de voorschriften van blijvende beteekenis, die hierachter nader zullen worden besproken, van het grootste belang voor beurs- en effectenhandel zijn geworden.

Wederom in oorlogstijd, ditmaal tijdens de tweede wereldoorlog, werd de autonomie van de Vereeniging verder aangetast. Zoo heeft de organisatie van het bedrijfsleven, zooals die in November 1941 werd doorgevoerd, o.i. het karakter van de tevoren zuiver particuliere Vereeniging voor den Effectenhandel in feite gewijzigd. In de tweede plaats stelde de Overheid in September 1942 bij het beschikken over effecten de tusschenkomst van een lid van de Vereeniging verplicht (commissionairsdwang). Tenslotte kwam in April 1943 het Besluit betreffende „de uitoefening van den effectenhandel” tot stand, waarmede de beroepsmatige uitoefening van dit bedrijf in ons land werd gemonopoliseerd.

Over de rechtskracht van deze tijdens de bezetting uitgevaardigde maatregelen, verkeert men thans nog in het onzekere. Afgezien van de organisatie van het bedrijfsleven, waarvan reeds herziening is aangekondigd, zijn in de twee genoemde besluiten over den effectenhandel zoodanig belangrijke problemen aangesneden, dat een terugkeer tot den ouden toestand zonder meer als uitgesloten moet worden geacht. Op dezen grond, doch ook uit een oogpunt van overzichtelijker groepeerings van de bestaande bepalingen, lijkt ons de conclusie gewettigd, dat binnen afzienbaren tijd deze geheele materie herzien zal moeten worden, waarbij dan eveneens een aantal desiderata, waarop wij aan het slot nog terugkomen, in de te treffen regelingen kunnen worden opgenomen.

Effectenbeurzen onder toezicht.

Schetsen wij in het kort de materiele inhoud van de thans bestaande wettelijke regelingen, dan is van fundamenteel belang, dat sedert 1914 het instituut der effectenbeurzen in het algemeen onder „toezicht” van de centrale

Overheid is gesteld. De minister van Financiën heeft zich daarmee de vergunning tot oprichten van een effectenbeurs voorbehouden. Hij beslist over opening en sluiting der beurzen, na de Commissie van Advies in Beurszaken te hebben gehoord, tenzij het een spoedeisend geval betreft. In de Beursvoorschriften 1940 wordt het gebouw van de Vereeniging voor den Effectenhandel als effectenbeurs erkend. Doch ook te Rotterdam en Den Haag mogen in de desbetreffende lokalen de geld- en fondsenhandel worden bedreven. Daarnaast is ook de executiebeurs, de „openbare verkoop van effecten” en de effectenveiling summierlijk geregeld.

Was door deze bepalingen een soort algemeene controle van de Overheid op dezen tak van bedrijf ingevoerd, de bloote erkenning der effectenbeurzen als zoodanig, liet hun innerlijke structuur nog onberoerd. De belangrijkste consequentie der erkenning bracht mede, dat het in het leven roepen van een nieuwe beurs niet direct mogelijk was, hetgeen bijzondere beteekenis verkreeg, toen in later jaren de effectenhandel tot een gesloten bedrijfstak werd verklaard.

De Overheid en de Vereeniging.

Hoewel aarzelend en zonder vaste lijn ging de Beurswet 1914 met haar uitvoeringsbepalingen toch verder en liet ook de interne verhoudingen van de Vereeniging niet onaangetast. Wel speelde de autoriteit van de Vereeniging nog een groote rol, waar bijv. artikel 5 B.V. 1940 haar statuten en reglementen van kracht verklaart, voorzover zij niet in strijd zijn met de wet. Indirect werden hierdoor haar zelfstandig gevormde reglementen min of meer in het wettelijk systeem ingevoegd. Anderzijds werd nogmaals op het tijdelijke karakter ervan en de macht van de Overheid ze te wijzigen, de nadruk gelegd. Hetzelfde verschijnsel als in artikel 5 vinden we terug bij de artikelen 9 en 12 B.V. 1940, waar de wijze, waarop de notering ter beurse moet geschieden, is uitgewerkt. Het komt hierop neer, dat de wetgever de door de Vereeniging aanvaarde usances tot de hare verklaart, zij het onder toevoeging van de verplichting tot registratie der omzettingen. Deze methode van wetgeving, die den indruk geeft, dat de Overheid er zich wat gemakkelijk heeft willen afmaken, kunnen wij niet waardeeren. Men kan o.i. of de regeling van deze materie aan een bevoegde instantie overlaten, desnoods na eerst enkele algemeene richtlijnen te hebben gegeven, of beter de geheele uitwerking zelf ter hand nemen. Op slechts een enkel punt heeft de Overheid dit en dan nog niet eens ten volle gedaan. Wij doelen hierbij op de officieele regeling voor tijdaffaires in aandelen Nederlandsche Handel-Maatschappij, alsmede op die voor Daggeldleeningen en Prolongaties (art. 60, 61 e. v. B.V. 1940). Diep grijpt artikel 3 van de Beurswet in de interne verhoudingen van de Vereeniging in, waar dit bepaalt, dat slechts met toestemming van den minister fondsen tot de notering mogen worden toegelaten. Voor fondsen van eenig belang, waarvoor het verkrijgen van notering een bestaansvoorwaarde is, kan dus extra toezicht op hun kwaliteit worden uitgeoefend. Bovendien kan de Overheid hierdoor op den totalen omvang van de voornaamste emissies van binnen- en buitenlandse fondsen invloed uitoefenen, hoewel voor een soepele beheersching van deze materie een uitvoeriger regeling ware aan te bevelen. Tenslotte vindt de macht van de Overheid over het doen en laten van de Vereeniging zijn afronding in de bepaling, dat alle besluiten van het bestuur en de ledenvergadering over onderwerpen, die tot de competentie van de Overheid kunnen behooren, van te voren goedkeuring behoeven (art. 5 lid 2 B.V.). Ter voorlichting van de Overheid voorziet de Beurswet in een Commissie van Advies in Beurszaken.

Bedrijfsgroep effectenhandel.

De autonomie van de Vereeniging ging verder ver-

loren, tengevolge van de tijdens de bezetting tot stand gekomen organisatie van het bedrijfsleven. Waar deze op het leidersbeginsel was gebaseerd, vormden de zgn. zelfstandige „groepen” niets anders dan verlengstukken der ambtelijke instanties, zonder eenige eigen zeggenschap. Bleef zoo in naam de Vereeniging behouden als „Bedrijfsgroep Effectenhandel”, van het vroegere privaatrechtelijke lichaam was niet veel meer over dan een fraai omhulsel. Ook de zgn. verordende bevoegdheid, die haar in Juni 1943 werd toegekend, vermocht hieraan niets te veranderen. Practisch alle gemaakte voorschriften van eenig belang waren immers van de preventieve goedkeuring van de „Hooge Overheid” afhankelijk, waarbij in den regel De Nederlandsche Bank nog moest worden gehoord (Besluit 9 Juni 1943).

Hoewel inmiddels in afwachting van de herziening van de organisatie van het bedrijfsleven het leidersbeginsel buiten werking is gesteld, blijft het onduidelijk, in hoeverre het bestuur van de Vereeniging en de ledenvergadering de problemen beurs en effectenhandel betreffende weer zelfstandig zouden kunnen oplossen. Nu eenmaal ook hier aan de autonomie is getornd, is slechts algeheele rechtszekerheid te verkrijgen door een positieve uitspraak van den wetgever.

Effectenhandel gesloten bedrijfstak.

Was reeds op grond van het Bedrijfsvergunningenbesluit (24 Juni 1941) de handel in effecten van een vergunning afhankelijk gesteld en had bij de organisatie van het bedrijfsleven reeds ieder effectenhandelaar zich moeten aanmelden, de sluiting van deze tak van bedrijf werd nogmaals nadrukkelijk vastgelegd bij het Besluit betreffende de „uitoefening van den effectenhandel¹⁾”. Deze uitoefening werd met uitsluiting van ieder ander aan de leden der Vereeniging voorbehouden. Overtreding werd met 5 jaren gevangenisstraf of boete tot onbepaald bedrag bedreigd.

Het Besluit definieert het begrip effectenhandel zeer ruim. Niet slechts de eigenlijke uitwisseling van effecten via den beroepshandel valt er onder, doch ook allerlei nevenverrichtingen, zooals prolongatie op onderpand van effecten, de incasso van en de handel in coupons en dividenden, enz. Om deze verrichtingen, die vaak buiten de eigenlijke beursleden om werden uitgeoefend, ook voortaan mogelijk te maken, voorziet artikel 1 lid 3 in een aantal uitzonderingen. Bovendien heeft de wetgever het begrip effecten nader omschreven. Hiertoe rekt men dan alle soorten obligaties, aandelen, depôtfractiebewijzen en dergelijke stukken, alsmede certificaten ervan; biljetten en promessen van de schatkist vallen er buiten.

Niet zonder belang is de vraag, of onder het „koop en verkoopen van effecten” ook het emitteren ervan mag worden verstaan, waarbij we emissies in dien zin opvatten, dat er van een beroep op de openbare kapitaalmarkt sprake is. Hoewel het Besluit hierover zwijgt, hetgeen gezien het belang van het emissiewezen voor den effectenhandel wel enigszins vreemd aandoet, meenen wij een bevestigend antwoord op deze vraag te mogen geven. Als argument moge dienen, dat zoowel in de reglementen van de Vereeniging als in de Zegelwet beide soorten van effectentransacties aan elkander worden gelijkgesteld.

Dit Besluit heeft het voor zich nog steeds handhavende beunhazen wel uiterst moeilijk gemaakt. Het heeft het monopolie van den handel in effecten, alsook van het emissiebedrijf, aan de algemeen gezag genietende Vereeniging voor den Effectenhandel toevertrouwd. De hierdoor verkregen situatie is stellig te juichen, waarom het opnemen van soortgelijke voorschriften bij een herziening der beurswetgeving ons alleszins gewenscht voorkomt. Dan behoudt men de noodige waarborgen, zooals

¹⁾ Besluit van 28 April 1943, S.C. 14 Mei 1943 No. 93.

van moraliteit, bedrijfskennis, credietwaardigheid e. d., zonder welke niet de keur van personen te verkrijgen is, die juist in dezen tak van bedrijf, waar het publiek zoozeer op het vertrouwen in de bemiddelende personen is aangewezen, absoluut onmisbaar is.

Commissionnairswang.

Een andere maatregel uit de oorlogsjaren had betrekking op de verplichte tusschenkomst van een lid van de Vereeniging bij elke koop en verkoop van effecten. Oorspronkelijk had het Besluit van September 1942 dit beperkt tot aandelen, doch na Mei 1943 gold het ook voor alle obligaties, die aan stopkoersen waren gebonden. Anderzijds mochten de commissionnairs de fondsen slechts via de beurs verhandelen, alhoewel compensatie, mits tegen beurskoersen, bleef toegestaan.

Het voornaamste motief voor deze regeling lag niet in het concentreren van zooveel mogelijk affaires ter beurze, doch in de wensch het verhandelen van effecten buiten de beurs om tegen zwarte prijzen te voorkomen. Afdoende resultaat heeft men met deze en dergelijke maatregelen nooit bereikt. Het feit, dat hier niet uitsluitend „zwarte” belangen zijn gediend, doch vaak waarden uit de handen van den vijand konden worden gered of voor steundoelinden aangewend, is een reden om dit niet voor alle gevallen gelijk te betreuren²⁾.

Dit voorschrift van verplichte tusschenkomst, dat sedert Dolle Dinsdag ook tot overheidsfondsen werd uitgebreid en dus unaniem gold, greep wel heel diep in de particuliere rechtsverhoudingen in. Elke onderhandsche overdracht, wanneer deze onder bezwarenden titel plaats vond, viel onder de bepaling. Slechts beschikking via schenking of boedelscheiding bleef er buiten.

Het moge een punt van discussie uitmaken, of, nu het genoemde motief voor de commissionnairswang irrelevant mag worden geacht, een maatregel van deze soort toch gehandhaafd zal dienen te worden, waarbij nog verschillende schakeeringen te maken zouden zijn. In afwijking tot de uitspraak van anderen³⁾, meenen wij, dat, afgezien van zuiver onderhandsche overdracht tusschen particulieren, er wel degelijk redenen aanwezig zijn om de verplichte tusschenkomst voor bepaalde categorieën van personen en instellingen aan te houden. Het is immers een bekend feit, dat sedert den vorigen wereldoorlog de handel buiten de beurs om steeds grooter afmetingen heeft aangenomen. Was dit eenzijds een gevolg van de toenemende populariteit van de beleggingsvorm der onderhandsche leeningen, ook de onderlinge uitwisseling van belangrijke fondsenpakketten tusschen de institutioneele beleggers kwam steeds meer in gebruik. Neemt men hierbij nog de stijgende omvang der collectieve besparingen ten koste van de particuliere in aanmerking, dan is het wel duidelijk, hoe nadeelig deze ontwikkeling voor den eigenlijken beurshandel was. In dit alles zit ongetwijfeld een groote onbillijkheid jegens den betreffenden bedrijfstak, in welke financieele draagkracht steeds een belangrijke waarborg aanwezig is, en die door het uitvallen van den handel in buitenlandse fondsen reeds langen tijd sterk benadeeld is en dit wellicht ook in den naasten toekomst nog zal zijn. Bovendien ligt in dezen handel buiten de beurs om een inconsequentie opgesloten, waar hij voor zijn koersen op de prijsvorming ter beurze is aangewezen, die weer door het ontbreken van groote pakketten in haar soepelheid kan worden belemmerd.

Compensatie van orders.

Lijkt ons het gedeeltelijk handhaven van de commissionnairswang dus gewenscht, wij zouden zelfs nog verder willen gaan en bovendien het in elkander sluiten van orders willen afschaffen, waartoe ook het voor-

noemde Besluit van 1942 de mogelijkheid opende. Men dient zich namelijk goed te realiseeren, dat de concentratie van een belangrijk deel der effectenorders bij een aantal groote bankinstellingen het huidige aspect van deze usance in het effectenbedrijf in niet geringe mate heeft gewijzigd tegenover vroeger, toen er een veel grootere differentiatie in dezen bedrijfstak bestond. Afgezien nog van den invloed op de wijze van totstandkomen der koersen, is de grootte van den werkelijken omzet ter beurze van doorslaggevend belang voor de innerlijke kracht en het getal van de optredende bemiddelende personen, waarbij het vaststaat, dat juist aantal en kracht de beste waarborgen voor het verloop van een regelmatigen handel leveren. Het zijn daarbij juist de commissionnairsfirma's, die de kern der hoeklieden vormen en de voorwaarden scheppen tot een vlot verloop der eigenlijke beursfuncties. Dat bij dit alles wel degelijk van een bedreiging door de groote banken sprake is, moge nogmaals blijken uit de recente oprichting van de Vereeniging van Commissiehuizen. Bedenkt men, dat tegenover al deze argumenten voor een verbod van compensatie slechts het nadeel van het missen der beurscourtage staat, dan is voor ons de conclusie niet moeilijk. Voor de methode, waarop dit probleem elegant zou kunnen worden opgelost, mogen wij wijzen op het voorbeeld van de „London Stock Exchange”. Hoewel daar in principe het in elkaar sluiten bleef toegestaan, mag de „broker” in dat geval toch slechts éénmaal provisie rekenen, waardoor de belangrijkste stimulans dus komt te vervallen. Dit systeem is daarom zoo soepel, omdat het de onderhandsche overdracht in, beginsel vrijlaat en dus nog verschillende tusschenoplossingen biedt.

Wenschelijke hervormingen.

In het voorgaande kwamen wij reeds tot de conclusie, dat een algeheele herziening en hergroepering der voorschriften sterk is aan te bevelen. Ook hebben wij reeds enkele wijzigingen, die ons noodig voorkwamen, aangestipt. Resumeerende komen we tot de volgende wenschen: 1. een duidelijke keuze van den wetgever tusschen een ruime mantelwet, waarbij de uitwerking aan de een belangrijke autonomie genietende Vereeniging wordt overgelaten of een algeheele uitwerking ook van technische details door de Overheid zelf. In beide gevallen is een afbakening van competentie van de Vereeniging en de Overheid noodzakelijk op welk punt de Beurswet 1914 onbevredigend is; 2. een beslissing over de in oorlogstijd uitgevaardigde maatregelen; 3. een overzichtelijker rangschikking der bepalingen; 4. het geven van duidelijke regels over het emissiewezen; 5. het gedeeltelijk handhaven van de commissionnairswang, en 6. een verbod tot het in elkander sluiten van orders.

Hieraan mogen nog een aantal hangende problemen worden toegevoegd, die, naar wij nadrukkelijk willen vastleggen, evenmin als bovengenoemde juist door den wetgever behoeven te worden opgelost. Hoewel een leidende hand thans niet te missen is, lijkt het ons voor de toekomst van het grootste belang, dat een *organische* ontwikkeling van den effectenhandel in ruime mate wordt bevorderd.

Zoo staat reeds vele jaren het punt van een doeltreffende accountantscontrole over haar leden op het verlanglijstje van de Vereeniging zelf. Of hiervoor met steekproeven kan worden volstaan of dat een meer uitgebreid systeem dient te worden aanvaard, heeft reeds vroeger vele pennen in beweging gebracht⁴⁾. In hoeverre bij verhoogde waarborgen voor integriteit op grond van scherper eischen voor de leden, tenslotte toch met een meer incidenteele controle zou kunnen worden volstaan, die bovendien de voordeelen van een preventieve werking en niet de nadeelen van de schijn van verantwoorde-

²⁾ Zie Mr. A. J. d'Ailly, in „E.-S. B.” van 17 Aug. 1945.

³⁾ Zie bijv. Mr. A. J. d'Ailly, in het eerder genoemde artikel in „E.-S. B.” van 17 Aug. 1945.

⁴⁾ Zie hierover o.a. Prof. Th. Limperg in de „Telegraaf” van 27 Jan. 1940.

lijkheid van de Vereeniging voor haar leden zou bezitten, dient nader onder oogen te worden gezien.

Ook de vooropleiding van haar leden heeft al geruimen tijd de aandacht van de Vereeniging gehad. Aan de thans gestelde eisch van praktijkervaring gedurende een minimum van twee jaren zou die van een diploma van een speciale opleidingscursus kunnen worden toegevoegd, waarbij de cursus, die thans reeds voor het bankbedrijf bestaat, tot voorbeeld zou kunnen dienen.

Nu het bedrijfsleven ten onzent nog steeds niet in staat is gebleken het brandende vraagstuk van een centrale levering en verrekening van effectentransacties op te lossen, ligt hier een taak voor den wetgever om uitkomst te brengen. Wel zal hij in deze delicate materie nauw voeling dienen te houden met vertegenwoordigers uit effecten- en bankbedrijf. Het gebruikmaken van reeds bestaande kassiersinstellingen zou o.i. voorkeur verdienen boven het onderbrengen van een-mogelijk te vormen apparaat bij de Nederlandsche Bank, die overigens wel met een oppertoezicht zou kunnen worden belast.

De wenschelijkheid van een duidelijke reglementeering van het emissiewezen werd hiervoor reeds vermeld. In verband met het zeer groote belang van dit punt voor de beheersching van de geld- en kapitaalmarkt, speciaal bij het thans aanvaarde systeem van herstelconomie, willen wij er nog een enkel woord over zeggen. Emissies van binnenlandsche fondsen kunnen volgens twee maatstaven worden getoetst, of zij zijn toe te staan met het oog op de algemeene credietconstellatie, of het doel en het bedrijf, waarvoor het geld gevraagd wordt, moeten waarborg geven voor een zoo economisch mogelijke aanwending der ter beschikking gestelde middelen. Bij dit laatste kan tijdens het herstel van het economisch leven een prioriteitsregeling gelden. In nauw verband hiermede staat het vraagstuk, in hoeverre kapitaal-export kan worden toegestaan, waarbij dan behalve de stand van het binnenlandsche crediet ook de deviezenpositie een woord meespreekt. Meer dan vroeger zal men aandacht moeten schenken aan den achtergrond van elke deelneming in het buitenland, zooals door ons reeds elders werd betoogd⁵⁾. Slechts georganiseerde credietexport, die economisch verantwoord is, zou als richtsnoer mogen worden aanvaard.

Ook de technische zijde van het emissiewezen verdient eenige aandacht. Is bij een gesloten effectenbedrijf in de strenge eischen voor het beursprospectus reeds een belangrijke waarborg voor het nakomen van hun verplichtingen door emittenten aanwezig, minder rechtszekerheid bestaat er ten aanzien van de effectensubstitutie. De regels van de vennootschapswetgeving en de voorschriften van de Vereeniging voor depôtfractiebewijzen bestrijken deze voortgezette vorm van emissie slechts gedeeltelijk, waar in de afgelopen jaren ook buiten de beurs om de creatie van tal van beleggingscombinaties plaats vond. Hoewel ten onzent het ontbreken van voldoende waarborgen voor het beleggende publiek, tengevolge van het conservatief gevoerde beheer, tot op heden geen nadeelen heeft gebracht, leeren ons de wettelijke regelingen van deze materie in de Vereenigde Staten en Engeland, dat het insluipen van misbruiken meestal niet is te voorkomen. Aangezien wij meenen, dat effectensubstitutie in de toekomst een belangrijke rol kan spelen bij het fourneeren van ondernemend kapitaal, lijkt ons een nadere regeling van den rechtsvorm aan te bevelen.

„Last not least” zou een nieuwe Beurswet onvolledig zijn, wanneer daarin een voorziening ontbrak tot beteugeling der speculatie door het publiek en tot voorkoming van bedrog in beleggingszaken. Een nadere bestudeering van de wijze, waarop de wetgever deze punten in het buitenland, met name in Engeland en de Vereenigde Staten heeft aangepakt, kan tot positieve suggesties voor

ons land leiden. Dat over deze onderwerpen de voorschriften en de controle haast nooit streng genoeg kunnen zijn, mits zij maar de uitoefening van den bona fide handel niet belemmeren, heeft de practijk bij alle bekende effectenbeurzen ter wereld onomstootelijk bewezen.

Mr. W. H. C. SCHUKKING.

DE ECONOMISCHE PUNTEN UIT DE BELEIDSNOTA.

De economische vraagstukken worden in de Nota omtrent punten van het Regeeringsbeleid, verleden week aan de Staten-Generaal overgelegd, verspreid behandeld. De techniek van de samenstelling van zulk een nota brengt dat nu eenmaal mede. Ieder Departement, soms zelfs een enkele afdeling van een Departement, neemt een bepaald vraagstuk voor zijn rekening en levert de tekst voor het betrokken gedeelte van de nota. Zo komen de punten los van elkander te staan in schijnbaar willekeurige volgorde. De opmaak van een krant in de twintigste eeuw geeft dan nog aanleiding tot enige hergroepering, zodat de lezer de draad kwijtraakt en het hem toeschijnt, als waren die punten even zo vele onafhankelijke elementen van ons economisch leven.

Toch hangen al die vraagstukken nauw samen, met niet enkele, maar met talrijke aanrakingspunten. Dat weet de Regering óók. Zij heeft niet voor niets haar Kabinetsraden — periodieke samenkomsten van vijf of zes ministers, die bij bepaalde groepen van vraagstukken zijn betrokken — ingesteld. Voorts zijn er talrijke interdepartementale contactcommissies, alsmede studiecmissies, samengesteld uit hoofdbanthenaren van verschillende Departementen met deskundigen uit de overige samenleving, en — het laatst genoemd, maar zeker niet het minst geacht — het Centrale Planbureau.

De nota vermeldt de samenhang van alle economische problemen niet. Dit brengt het gevaar mede, dat menig lezer van de nota zich zal bepalen tot die sector van het economisch leven, waarnaar zijn belangstelling bij voorkeur uitgaat, dat hij zich dan een beeld zal vormen omtrent een door hem gewenst en mogelijk geachte oplossing van een geprefereerd vraagstuk, zonder dat hij de samenhang met andere vraagstukken, wat veelal hetzelfde is als de keerzijde der medaille, in ogeenschouw heeft genomen. De gevaren van de eenzijdige ijver zijn juist in deze tijd van labiel evenwicht en overspannen capaciteit groot.

Het is zo eenvoudig, kritiek te oefenen op een enkel punt, als men de blik niet behoeft te slaan op al die andere vraagstukken, die ermede samenhangen. Tot kritiek zijn velen, die het heden meten met de norm van vóór 1940 en niet met die van 1944/45 maar al te vlug gered. Zonder verband te leggen tussen alle zich opdringende problemen menen zij het enkel door hen belichte vraagstuk vlot en eenvoudig te hebben opgelost. De Regering staat intussen voor het complexe geheel, in al zijn moeilijkheden.

Ligt de lijn, waarin zij die denkt op te lossen, implicite in de verspreide behandeling in de nota en is zij daaruit op te vissen?

Enige punten van economische politiek bieden houvast. De geldsanering en de fixatie van dollar en pond tonen een bewuste monetaire politiek: géén inflatie. De loonparagraaf geeft een limite aan voor het algemene loonpeil, waartoe loonregelingen, die subnormaal worden geacht, mogen worden opgevoerd.

Gaan wij van deze beide vaste punten uit, dan kunnen wij alle andere punten van economisch beleid daaraan toetsen.

De import, nodig voor heroutillering van de productie en voor verzorging met grondstoffen, verlangt matige wisselkoersen en vereist exportmogelijkheden, ten einde de schulden aan het buitenland niet te zeer te doen op-

⁵⁾ Zie „Herstelfinanciering en onze beleggingen in het buitenland” van schrijver dezes in „E.-S. B.” van 25 Oct. 1945.

lopen. Die noodzakelijke export verdraagt geen sterk stijgend loonniveau.

Het loon moet intussen hoog genoeg zijn, dat de arbeider er zijn levensonderhoud mede kan bekostigen. Uit de vastgestelde wisselkoersen en het gelimiteerde loonniveau, tezamen met de prijzen der te importeren grondstoffen en andere goederen vloeit een prijzenpeil voort, waartegen het levensmiddelenpakket kan worden berekend. Blijkt dat voedselpakket te duur, dan lijdt de bevolking gebrek en neemt de arbeidsprestatie af, zodat de productie terugloopt.

Tweeërlei aanpassing is dan mogelijk. Verhoging van het loonpeil is slechts een tijdelijke aanpassing: door die verhoging stijgen de productiekosten, dus de prijzen der levensmiddelen, hetgeen weer nieuwe verstoring van evenwicht medebrengt. Bovendien wordt de export geschaad met alle gevolgen van dien: mindere import, vertraging van het herstel, neiging tot stijging van wisselkoersen en dus verdere prijsstijging. Het alternatief is verlaging van de prijzen der levensmiddelen door subsidie uit de overheidskas, een middel, dat blijkbaar binnen de politiek der Regering ligt. Maar deze politiek brengt weer tekorten op de Rijksbegroting mede, van zulk een omvang, dat dekking door geldschepping onvermijdelijk schijnt.

Men denkt hier allicht aan Scylla en Charibdis of aan in zichzelf strijdige maatregelen, waardoor men nimmer uit de vicieuse cirkel komt. Toch is het uitzicht hoopvoller dan het lijkt. De geldsanering met zijn rigide blokkering en zijn beheerste deblokkering heeft met de noodzaak van geldschepping wegens tekorten op de staatsdienst rekening gehouden. Zolang die geldschepping niet uitgaat boven een orde van grootte, die men heeft ingecalculceerd, is ze niet slechts ongevaarlijk, zelfs op den duur noodzakelijk.

Of zij daar al dan niet bovenuit zal gaan, hangt af van vele factoren. Zullen de prijzen van de levensmiddelen zodanig dalen, dat subsidiëring onnodig wordt? Deze vraag valt, afgezien van de kwalitatieve aanpassing van het levensmiddelenpakket, waartoe keuze in uitzicht wordt gesteld, weer uiteen in de mate van prijsdaling van importgoederen en in de verlaging van de binnenlandse productiekosten tengevolge van wederopvoering van de productiviteit van de arbeid. De tempering en begrenzing van de geldschepping is dus afhankelijk van het harde en doelmatige werken, dat het Nederlandse volk kan en wil doen. Scholing en herscholing zullen hiertoe — blijkens de nota — krachtig medewerken, ten einde de hoofdstukken Wachtgeldregeling en Hulp aan werkloze arbeiders hun zin te doen verliezen.

Maar met de prijsaanpassing van het levensmiddelenpakket is men er nog niet. Er zijn nog voorzieningen nodig van ruimere strekking, met meer duurzame goederen. Zodra er weer meer kleding, schoeisel, huisraad, fietsen, bouwmaterialen, machines en machine-onderdelen beschikbaar komen, zullen ook die hun problemen medebrengen. De nota bevat de punten Spaar- en voorschotregeling (voor aankoop van duurzame consumptiegoederen) en Voorzieningen met betrekking tot oorlogsschade. Dat wil zeggen, dat de prijsaanpassing nog verder moet gaan, ten einde den werkmans aankoop van gebruiksgoederen, althans afbetaling op die aankoop, uit het inkomen mogelijk te maken. Voorshands zullen voorschotten van overheidswege nodig zijn, waartoe, evenals voor de heroutillering van bedrijven, door de bevolking gespaard moet worden, wil men niet weer op geldschepping zijn aangewezen. Premies voor pensioenen en vrijwillige levensverzekeringen brengen gelukkig een aanzienlijk spaarbedrag bijeen, waaruit veel van deze nodige voorzieningen kunnen worden gevonden. Voor het overige heeft ten dele de vrijwillige opleg van inkomen te zorgen, anderdeels de in de miljoenennota aangekondigde belastingpolitiek enerzijds en de herziening van het uitgavenbudget anderzijds.

De samenhang tussen de verschillende economische

punten uit de beleidsnota brengt dus weer naar voren het bij monde van Minister Lief tinck door de Regering uitgegeven consigne: hard werken en sparen.

De arbeider zal daartoe worden genoopt door de verhouding tussen loonpeil en kosten van het levensonderhoud. De in uitzicht gestelde vernieuwing van het belastingstelsel zal den ondernemer ruimte laten tot krachtsinspanning en hem tevens versoering in zijn levenshouding opleggen. De rentetrekkingen zullen tot soberheid worden gedwongen — sommige hunner wellicht tot meerdere arbeid — door de aderlating, welke de heffing ineens hen zal doen ondergaan. En de overheidsdienaar zal aan het devies van zijn Regering dagelijks worden herinnerd door de niet-sluitende begroting.

P.

NOG EENS „DE HOUTVOORZIENING VAN NEDERLAND” 1).

De Amerikaansche chemische industrie heeft, in samenwerking met officieele researchbureaux, wegen gevonden, om aan de geweldige vraag naar bouw hout gedeeltelijk te voldoen, door het veredelen van minderwaardige houtsoorten. Door impregneering met bepaalde, chemisch samengestelde vloeistoffen, is het haar gelukt om van zacht hout hard hout te maken en van hard hout harder hout. Tot nu toe onbruikbare soorten konden na de behandeling bruikbaar worden gemaakt en voor de meest uiteenlopende doeleinden geschikt. De vervaardiging van tafelbladen, paneelen, parketblokjes, houtplaten, die in de oorlogsindustrie alle noodig waren, evenals hout voor vliegtuigpropellers, bekleding en kisten, kon door de invoering van dit procédé op weinig kostbare wijze plaats vinden, zonder de bestaande voorraden balk- en plankhout wezenlijk aan te tasten.

Aangezien het hout tevens de eigenschappen verkrijgt plastisch te zijn, watervast, krimp- en vuurvrij te zijn, wil het mij voorkomen, dat ook Nederland, door gebruikmaking van deze werkwijze, voor een belangrijk deel in zijn houtbehoeften gedekt zou kunnen worden, zonder een beroep te doen op de leveranties van export-houtlanden. Weliswaar zijn de beschikbare gegevens nog alle onder voorbehoud van proefnemingen met Europeesche houtsoorten; maar gegeven de mogelijkheden, zoowel van fabricage als van afzet, zouden deze zonder twijfel tot een diepere studie van dit object uitnoodigen, temeer, daar de benodigde chemicaliën op een uitzondering na in Nederland vervaardigd worden en onze houtindustrie op het gebied van impregneeren en persen voldoende georiënteerd en geoutilleerd mag heeten.

Zonder nader in te gaan op de technische details, wil ik thans een opsomming laten volgen van de verschillende soorten, wier vervaardiging in Amerika reeds door verschillende ondernemingen is ter hand genomen en mij meer bepalen tot de practische bruikbaarheid, dan tot de vervaardigingswijze.

Het product, genaamd „Uralloy”, is hout, plastisch gemaakt door het impregneeren met methylolurea en alle eigenschappen zijn door de proefnemingen nog niet ten volle voor den dag gekomen. Met gewone houtbewerkingsmachines kan het bewerkt worden en als het gepolijst wordt neemt het een prachtige glans aan. Het buigt niet zooveel door als gewoon hout bij dezelfde belasting. Door toevoeging van kleurstof aan het impregneermiddel kan men schitterend fineerwerk verkrijgen, met behoud van de natuurlijke houtfiguur, zonder verdere bewerking als polijsten. Het beste geschikt is eikenhout, dat, in de oplossing gedrenkt, daarna gedroogd wordt, hierdoor plastisch is geworden en bij verhitting met de hand in iederen gewenschten vorm gebogen kan worden.

1) Zie: J. W. Gonggrijp: „De houtvoorziening van Nederland”, in „E.-S.B.” van 20 September 1945.

Na de afkoeling wordt het gebogen hout wederom star, doch onder behoud van zijn nieuwen vorm.

Het hout wordt in versch gekaptten toestand aan de bewerking onderworpen, dus de noodzaak van een droogtijd enz., valt weg. Eenzelfde behandeling kan worden toegepast op zaagmeel voor het vervaardigen van houtbladen of paneelen. Het gegoten product brengt geheel andere eigenschappen naar voren. De kleur is zwart of grijs. Het materiaal is zoo hard geworden, dat het dikwerf moeilijk is te spijkeren. Voor zaag- en machinewerk leent het zich uitstekend. Men kan het fineeren, het is roestvrij en door toevoeging van carbon tetrachloride of thionrea kan het bijna waterbestendig gemaakt worden.

Een andere soort, genaamd „Impreg”, is hout behandeld met phenol-formaldehyde, waardoor groote weerstand verkregen wordt tegen zwellen en krimpen en als gevolg daarvan het doordringen van vocht verhinderen, evenals het kromtrekken, terwijl het zijn vorm behoudt. De behandeling vermindert wezenlijk het rottingsproces en de elektrische geleidbaarheid en verhoogt de sterkte-kwaliteit, zonder aan de mogelijkheid van lijmen, verven of aan thermische isoleer-kwaliteiten afbreuk te doen. De hogere kosten worden goedge maakt door de grootere stabiliteit en duurzaamheid.

„Compreg” is op zijn plaats bij de vervaardiging van vliegtuigpropellers, luchtmasten, platen en verbindingen tusschen andere houtsoorten.

Paneelen, op een dergelijke wijze vervaardigd, worden gebruikt voor den vliegtuigbouw, kleine bootjes, pontons en soortgelijke producten. Voorloopige proeven hebben aangetoond, dat dun-drievoudig triplex gemaakt van 1/45 inch berken-fineer onder stoom gemakkelijk gebogen kan worden. Dergelijke platen vinden verder hun weg voor gebruik als muurbekleding en voorvloeren. Reeds 7 groote Amerikaansche houtfabrieken zijn met de vervaardiging van dit materiaal bezig.

Nog andere soorten worden beschreven, doch deze nog uitvoerig weer te geven zal niet noodig zijn.

De mogelijkheden zijn vele: voor toonbanken en bars kan bijv. een teekening gemaakt en in het hout gepersd worden.

Thans kan nu Californisch Red Wood, katoenboomhout en cypres gebruikt worden voor vloeren en meubelhout, Zacht ahorn, yellow poplar, tupelogum en variëteiten van zacht pijnboomhout kunnen na behandeling de vervangers worden van hard ahorn, eiken, noten en ander meubelhout. De kleuren, die er in gebracht worden, zijn bestendig en maken het bijv. geschikt voor knopen, speelgoed en spellen.

De bij ons te lande voorkomende zachte houtsoorten als elzen, berken, wilde kastanje en de nog zachtere wilgen, populieren en linden, zullen, indien men bovenbeschreven procédés kan toepassen, ook voor andere doeleinden, dan tot nu toe, gebruikt kunnen worden, evenals berken, noten, peren, appel en plataan. Bij den import zou aan deze soorten een zekere voorkeur gegeven kunnen worden, door de mogelijkheid van omvorming, terwijl het aanbod van deze soorten uit andere landen grooter zal zijn dan van de tot nu geïmporteerde soorten.

Het is niet doenlijk om in een kort bestek als dit een volledige opsomming te geven van de mogelijkheden zooals die in de Amerikaansche litteratuur op dat gebied zijn beschreven. Mogelijk is echter deze vogelvlucht-beschrijving een stimulans om eens iets nieuws te probeeren en daardoor aan ons tekort aan hout in zekere opzichten tegemoet te komen.

R. GITSELS.

SURINAAMSCHE HONING ¹⁾.

Hoewel Nederland zelf honing voortbrengt, werden vóór den oorlog aanzienlijke hoeveelheden ervan ingevoerd, ter voorziening in de behoeften van de koek- en

banketbakkerswarenindustrie. In tabel I brachten wij enkele cijfers daaromtrent bijeen.

Tabel I.
Invoer van honing in Nederland, in tonnen van 1.000 kg.

Jaar	Totaal	waarvan uit							
		Suriname	Cuba	Mexico	Guatemala	Sang Domino	V.S. v. N.-Amerika	Canada	Frankrijk
1935	4.553	20	3.160	526	163	11	270	45	206
1936	4.492	24	2.132	748	143	473	256	215	244
1937	4.873	—	3.305	618	180	38	179	110	287
1938	5.113	11	2.932	809	129	260	473	57	323
1939	6.268	24	3.991	720	91	143	800	320	117

Het blijkt uit die tabel, dat Nederland zeer veel honing betrok uit Centraal-Amerika en West-Indië, in mindere mate uit Noord-Amerika (de Vereenigde Staten en Canada), terwijl tenslotte ook binnen Europa honing werd afgenomen (Frankrijk). De aard van het artikel is dus wel zoodanig, dat het de kosten van een zeetransport kan dragen; honing is dan ook geen ruw-product maar een kwaliteits-artikel. De verscheping van West-Indië en Amerika uit vindt plaats in houten vaten (veelal eiken), inwendig geparaaffineerd en bij voorkeur nieuw, met een inhoud van 40 gallon of 180 liter (hetgeen neerkomt op 250 à 300 kg honing per vat); soortgelijke vaten dus als waarin Amerika de voor Europa bestemde stroop verpakt ²⁾.

In tabel II hebben wij onder de landen van herkomst afzonderlijk Suriname (in West-Indië) opgenomen. Niet omdat de vandaar betrokken hoeveelheden honing zoo bijzonder groot waren, maar omdat het hier betreft invoer uit een deel van het Koninkrijk, dat in de oorlogsjaren vrij is gebleven en derhalve zijn productieapparaat niet zag lam gelegd of nog erger zag verwoest. Wij hebben daarom in tabel II eenige cijfers van den Surinaamschen honinguitvoer tezamen gebracht.

Tabel II.
Uitvoer van honing door Suriname, in liters.

Jaar	totaal		waarvan naar					
			Nederland		Engeland	Duitsland	Curaçao	V.S. van N.-Amer.
	liter	ton	liter	ton				
1935	40.185	58	28.000	40	12.130	—	55	—
1936	46.705	67	6.640	10	32.935	7.130	—	—
1937	55.328	80	—	—	55.218	—	110	—
1938	78.602	113	21.298	31	47.611	6.693	—	—
1939	35.058	50	?	?	?	?	?	?
1940	50.233	72	?	?	?	?	?	?
1941	731	1	—	—	—	—	—	—
1942	20.108	32	—	—	—	—	—	—
1943	—	—	—	—	—	—	—	—
1944	60.715	87	—	—	—	—	21.466	39.249

De cijfers over de jaren 1940—'44 danken wij aan den heer G. C. F. Schoch, directeur van de Surinaamsche Bank te Paramaribo, die onlangs voor een kort verblijf in Nederland is geweest. De Surinaamsche handelsstatistiek geeft de uitvoer op in liters, welke hoeveelheden wij in tonnen (van 1.000 kg) omrekenen met behulp van het gemiddelde soortelijk gewicht voor honing van 1,44.

Uit tabel II zien wij, dat de uitvoer voornamelijk naar Europa was gericht, naar Curaçao gingen slechts geringe hoeveelheden. Engeland nam meer honing af dan Nederland. Uit de bij de opstelling van dit artikel (Augustus 1945) reeds beschikbare details van den uitvoer tijdens den ooplog, zouden wij afleiden, dat deze zich in die jaren heeft gericht op de Vereenigde Staten en in verhoogde mate op Curaçao. Dat de uitvoer onregelmatig was, behoeft gezien de toenemende moeilijkheden met scheepsruimte, niet te verwonderen.

Verder bewijst de voortzetting van den uitvoer juist in

¹⁾ Dit artikel wordt mede gepubliceerd als Bericht No. 208 van de Afdeling Handelsmuseum van het Indisch Instituut.

²⁾ Vgl. „Vaten uit Indisch hout”, Bericht Afdeling Handelsmuseum 197, ook verschenen in „Hout” 24, 17 (1944).

de oorlogsjaren, dat de winning van honing in Suriname niet verlaten is, integendeel zich ondanks de zoo veel moeilijker afzet, staande heeft gehouden.

De bijenteelt had zich reeds vóór den oorlog vooral in het district Coronie ontwikkeld en de uitgevoerde honing was dan ook in de eerste plaats uit die streek afkomstig³⁾. Blijkbaar is dat centrum in stand gebleven en ook nu nog aanwezig. Maar dan is er ook alle reden om nu te probeeren de voor export beschikbare hoeveelheid honing in haar geheel naar Nederland te leiden, alwaar immers blijkens tabel I een zoo groote behoefte aan dat artikel bestaat.

Wij moeten hier even wijzen op een oogenschijnlijke tegenstrijdigheid in de cijfers, vermeld door Suriname als uitvoer naar Nederland, en die door Nederland vermeld als invoer uit Suriname. Wanneer bijv. Suriname juist tegen het eind van 1935 een groote partij honing naar Nederland verzond, dan komt dat kwantum in de Surinaamsche statistiek nog onder het jaar 1935, maar voor Nederland — waar de partij eerst in het begin van 1936 werd ontvangen — in de statistiek van 1936.

Juist omdat het hier nog betrekkelijk kleine hoeveelheden betreft, kunnen dergelijke verschillen opvallen. Want zonder meer aan de Nederlandsche behoefte voldoen; kan Suriname zeker niet, wel echter voor een groot deel daarin voorzien dan vóór den oorlog het geval is geweest.

Toen Suriname omstreeks 1929 met den uitvoer van honing begon — aanvankelijk uit de omgeving van Paramaribo, doch weldra uit het reeds genoemde district Coronie — heeft de Afdeling Handelsmuseum van het Indisch (voorheen Koloniaal) Instituut al spoedig de deskundige beoordeeling van proefzendingen verzorgd⁴⁾. Dientengevolge is de kwaliteit volkomen aangepast aan de Nederlandsche behoefte; het Surinaamsche product werd hier voor den oorlog als gelijkwaardig aan de Cuba-honing beschouwd en ook dienovereenkomstig gewaardeerd. Voor de verpakking zou men in Suriname vermoedelijk gebruik kunnen maken van de inheemsche houtsoort soemaroepa (*Simarouba* sp. div.), wegens de gebleken geschiktheid ervan voor botervaatjes, plantenkuijen e.d.

Ir. W. SPOON.

³⁾ Departement van Landbouw. — Economische Zaken Suriname, verslag 1936 en 1937, 171; voor verdere bijzonderheden zie: „Surinaamsche honing als „exportproduct“. Bericht Afdeling Handelsmuseum 172, ook verschenen in „West-Ind. Gids“ 23, 289 (1941).

⁴⁾ Inlichtingen en Onderzoekingen in 1932, 31; 1933, 23; 1937, 20 en 1939, 14, Mededeeling Afdeling Handelsmuseum 13, 14, 18 en 21.

AANTEKENINGEN

DE MILLIOENENNOTA, BALANS VAN VIJF JAREN OORLOG.

Voorzover de nota over het Regeeringsbeleid nog niet duidelijk mocht hebben aangetoond, in welk een berooiden toestand ons land na vijf jaren oorlog verkeert, de milioenennota, die thans zonder overdrijving een miljardnota genoemd kan worden, laat hierover niet den minsten twijfel bestaan.

Gezien den achterstand in de administratie en de onzekerheid t.a.v. vele posten, wenscht de minister deze begrooting slechts te beschouwen als een oefen-begrooting en als een hulpmiddel om de administratie weer geleidelijk aan in beproefde comptabele banen te leiden. Deze nota dient dan ook ter inleiding van de ontwerp-begrooting voor het tweede halfjaar 1945, waarvan de stukken binnenkort zullen worden aangeboden.

Naast de aankondiging van wijzigingen in ons belastingstelsel en de mededeeling, dat met het oog op de sterk gestegen personeelsuitgaven een op de hoogste efficiency gerichte reorganisatie van alle personeelsformaties ter hand zal worden genomen en dat met inspanning van alle krachten zal worden gepoogd het begrootingstekort binnen verantwoorde grenzen terug te brengen — mededeelingen, die velen uit het hart gegrepen zullen zijn — kondigt de nota ook eenige nieuwe aspecten der later in te dienen

begrooting aan. „De Staatsbegrooting zal in het kader moeten worden geplaatst van een te ontwerpen Nationaal Budget, dat de raming bevat van het te verwachten volksinkomen, zijn bronnen en zijn besteding“. Hiermee krijgt dan de ontwikkeling, die de laatste decennia in de leer der openbare financiën heeft plaats gevonden, ook op het terrein der begrootingstechniek zijn beslag. Wij bedoelen hier de ontwikkeling, die hierin is gelegen, dat men niet langer de overheidshuishouding als een geïsoleerde, op zichzelf staande huishouding beschouwt, maar dat men die huishouding plaatst tegen den achtergrond van de geheele volkshuishouding en haar als integreerend bestanddeel der volkshuishouding behandelt. In dezelfde richting gaan de Ver. Staten, waar Truman, toen nog Senator, een wets-ontwerp voor een „National Production and Employment Budget“ heeft ingediend, dat thans in discussie is.

Verder wordt als nieuwe maatregel de invoering van een centrale vermogensrechtelijke boekhouding met debiteuren- en crediteurenadministratie ter hand genomen. Ook dit zal wel moeten worden gezien als een poging om, met behulp van een meer commercieele boekhouding, tot grootere efficiency der rijksadministratie te komen. Bij voldoende breedte opzet dezer boekhouding, blijkt dan later in één oogopslag, of er in de overheidshuishouding over een bepaald jaar vermogensintering of vermogensaanwas heeft plaats gevonden. We zullen moeten afwachten, of de plannen der Regeering inderdaad in deze richting gaan.

Gaan we nu over tot een korte behandeling van den eigenlijken inhoud der milioenennota.

A. Uitkomsten der dienstjaren 1940 t/m 1944.

Voor Nederland zijn alleen over 1940 definitieve rekeningcijfers bekend. Over 1941 en 1942 worden vermoedelijke cijfers en over 1943 en 1944 begrootingcijfers gegeven. Van het financiële beheer te Londen worden voor 1940 t/m 1943 rekeningcijfers en voor 1944 begrootingcijfers vermeld, alle in ponden sterling. Ter vergelijking hebben wij ook eenige vooroorlogse cijfers in het overzicht opgenomen, benevens de voor het 2e halfjaar van 1945 geraamde cijfers.

	Uitgaven (miljoenen gld. „ ponden)	Middelen (miljoenen gld. „ ponden)	Saldo	
			Nadeelig	Voor- deelig
1916	532	310	222	
1918	1.051	561	490	
1919	811	695	116	
1922	1.084	662	422	
1927	601	666		65
1930	721	705	16	
1939	1.050	852	198	
1940	1.720	1.005	715	4,6
1941	3.464	1.749	1.715	13,0
1942	3.639	1.832	1.807	7,5
1943	3.405	1.487	1.918	18,8
1944	3.712	1.525	2.187	53,9
2e halfj. 1945	2.451	639	1.812	

B. Schets van den desolaten financiële toestand aan het eind van het eerste halfjaar van 1945.

De nota geeft een overzicht van den stand van 's Rijks kas per 30 Juni 1945, de „openingsbalans“ der overheidshuishouding per 30 Juni 1945 en de kasbegrooting voor het tweede halfjaar van 1945. Wij geven de meest typeerende cijfers.

	Flottende schuld	Geconsolideerde schuld	Totaal
1914	13	1.148	1.161
1919	614	1.851	2.465
1929	252	2.586	2.838
1939	774	3.212	3.986
1945	circa 7.500	circa 7.300 ¹⁾	14.800

¹⁾ Hierin begrepen de f1,5 miljard schuld, ingeschreven in het Grootboek van den Wederopbouw.

De totale schuld van 14,8 milliard per 30 Juni 1945 is nog maar de totale zichtbare schuld, daarnaast bestaat nog een onzichtbare staatsschuld, bestaande uit de geleden oorlogsschade, welke nog niet is ingeschreven in het Grootboek (geschat op circa 3 milliard), nog uitstaande crediteurenposten, de door de Ned. Staat over te nemen Markenvordering op Duitsland (4,5 milliard gulden) en soortgelijke posten.

Verder bedenke men, dat voor f 722 miljoen credieten in het buitenland zijn opgenomen, en dat tot 30 Juni voor ongeveer \$ 142 miljoen (ca. f 380 miljoen) aan zgn. „Civil-affairs-supplies” aan ons is geleverd. Voor dit laatste bedrag bestaat echter de mogelijkheid, dat afrekening niet noodig zal zijn.

C. De normale autorisatie-begroting van uitgaven en inkomsten voor het tweede halfjaar van 1945.

Deze begroting wijkt in zooverre van vroegere autorisatie-begrotingen af, dat de splitsing in gewonen en buitengewonen dienst. De grondslag voor deze nieuwe scheiding is de mededeeling in de regeeringsverklaring, volgens welke op den buitengewonen dienst zouden komen de uitgaven der oorlogvoering, de noodhulp en de steun bij den herbouw en het op gang brengen van bedrijven, de kosten van de overheidsbemoeiingen met het wederinschakelen van arbeiders in het productieproces, met de distributie- en prijsregelingen. Tenslotte ook de uitgaven, die van ouds op de kapitaalrekening worden geplaatst.

We geven nu eerst de uitgaven, middelen en saldi van den gewonen dienst en de verdeling over de belangrijkste hoofdstukken (in miljoenen gulden).

Hoofdstuk	2e halfj. 1945			1939		
	Uitg.	Middelen	Saldo	Uitg.	Middelen	Saldo
IV Justitie	59	6,8	— 51,2	27,6	5,6	— 21,9
V Binnenlandse Zaken	89,1	6,4	— 82,7	33,0	14,6	— 18,4
VI Onderwijs, K. en W.	95,4	8,5	— 86,9	146,0	13,5	— 132,5
VIIA Nationale schuld	330,3	21,1	— 309,2	148,0	30,7	— 117,3
VII B Financiën	49,1	483,3	+ 434,2	64,2	510,0	+ 445,8
VIII Defensie oorlog en Marine)	323,4	3,3	— 320,1	134,8	5,6	— 129,2
IX Openb. Werken, Verkeer en Energie	65,9	10,3	— 55,6	48,6	2,6	— 46,0
X Handel en Nijverheid	17,0	5,8	— 11,2	14,5	5,2	— 9,3
XI Landbouw, enz.	30,7	1,6	— 29,1			
XI Sociale Zaken	65,9	1,7	— 64,2	107,3	12,6	— 94,7
Totaal gew. dienst	1141,8	549,4	— 592,4	744,7	602,2	— 142,5

De buitengewone dienst geeft het volgende beeld te zien:

Uitgaven	circa 1.309 miljoen gulden
Middelen	„ 90 „ „
Nadeelig saldo	„ 1.219 miljoen gulden

De belangrijkste posten hiervan zijn:

	Uitgaven	Middelen	Saldo
1. Oorlogvoering	105	40	— 65
2. Steun bij herbouw, landbouwherstel	380	9,5	— 370,5
3. Noodhulp	76	2,5	— 73,5
4. Voorzieningen t.a.v. de wederinschakeling van arbeiders in het productieproces	176	—	— 176
5. Overheidsbemoeiing met distributie- en prijsregelingen	409	18	— 391
6. credietverleening a. staatsbedrijven, fondsen, part. bedrijven	102	12	— 90
7. aanschaffing materiele uitrusting v. leger en vloot	35	—	— 35
Totaal buitengewone dienst	1.309	90	— 1219

Daar de meeste dezer buitengewone uitgaven slechts een tijdelijk karakter zullen hebben en bij het herstel van

ons economisch leven de fiscale bronnen ruimer zullen gaan vloeien, lijkt de hoop op een herstel van het budgetair evenwicht in de toekomst niet ongegrond.

DE „UNITED STATES STEEL CORPORATION” TIJDENS DEN TWEEDEN WERELDOORLOG.

Na de achter ons liggende oorlogsjaren, gedurende welke periode berichten over dit bedrijf niet dan druppelgewijze binnenkwamen, hebben we thans weer de volledige jaarverslagen ontvangen. Hieruit blijkt, dat de betekenis van deze „Corporation” geenszins minder is geworden. Ze telt thans 13 staalproducerende dochtermaatschappijen met een totale staalvoortbrenging van ca. 36 pCt van 's lands productie.

Ontwikkeling van productie en bedrijf.

Uit de jaarverslagen van dit concern blijkt allereerst de enorm toegenomen productie. Reeds in 1941 lag de capaciteitsbenutting bij de 100 pCt. en bedroegen de afleveringen gewalst en afgewerkt staal meer dan 20 mill. ton netto; een toename van 1/3 ten opzichte van de afleveringen over 1940. Hiernaast moet de productie van „ingots” genoemd worden, die in 1941 bijna 29 miljoen ton netto bedroeg (v. j. 22,9 miljoen) en eveneens de maximumcapaciteit bereikte.

Vanaf 1940 worden de defensie- en later ook de „lend-lease” orders steeds belangrijker. Tijdens het eerste kwartaal van 1941 bedroegen deze reeds 40 à 50 pCt. van het totaal; begin 1942: 75 pCt. De bijdrage van deze maatschappij in de oorlogsproductie is dan ook zeer belangrijk geweest, niet alleen direct, maar ook indirect door aflevering van materiaal aan andere ondernemingen. De eerste gelaschte Amerikaanse tanks, Bailey-bridge-onderdelen en de bekend geworden stalen landingsmatten zijn alle producten van de dochtermijnen der „U.S.S. Corporation”. Grote hoeveelheden pantserplaten voor schepen en tanks, voorts granaten en bommen werden vervaardigd. Belangrijk zijn eveneens de talrijke chemicaliën (cokes-bijproducten: benzol, toluol, xylool e. a. oorlogsproducten en ammoniumsulfaat voor den landbouw) en de productie van opslruimte, transportmiddelen, schepen en scheepsonderdelen¹).

Hieronder volgen eenige productiecijfers (in miljoenen tonnen netto):

Jaar	Gedolven erten	Steenkool	Cokes	Geprod. ijzer	Ingots en gietsels		Afliever. Staalprod.
					Product	Capac.	
1938	12,3	13,8	7,0	7,6	10,5	36,4	7,3
1939	24,2	21,6	12,1	13,6	17,6	61,0	11,7
1940	34,0	29,5	16,1	18,4	22,9	82,5	15,0
1941	43,3	29,1	18,6	22,3	28,9	96,8	20,4
1942	46,9	32,3	19,3	23,5	30,0	98,1	20,6
1943*)	50,8	29,0	19,0	23,7	30,5	97,8	20,1
1944*)	49,6	30,7	20,5	23,4	30,8	94,7	21,0

*) Gedurende 1943 en 1944 hadden er verschillende stakingen plaats. De verliezen hierdoor waren:

	Staal	Steenkool	Man-uren
1943	318.000 t	2.600.000 t	4.845.000
1944	871.000 t	339.000 t	1.783.000

Van 1929 tot 1939 heeft de „Corporation” \$ 600 miljoen besteed aan uitbreiding en verbetering der productie-installaties. Het tijdens den oorlog uitgevoerde uitbreidingsplan omvatte ± \$ 700 miljoen. Dit bedrag houdt ook de kosten van de noodige omschakeling op oorlogsproductie in. Ten deele is deze investering verricht uit middelen van het concern zelf, doch ook de Regeering heeft haar deel bijgedragen (ult. 1943 tot een bedrag van \$ 500 miljoen). Het grootste regeeringsobject was de bouw van een nieuwe staalfabriek in Geneva (Utah). De kosten hiervan bedragen \$ 190 miljoen. Een nieuwe dochtermij, de „Geneva Steel Cy”, exploiteerde deze fabriek tijdens den oorlog voor de Regeering, waarbij geen winst mocht worden gemaakt.

¹) De dochtermij „Federal Shipbuilding and Dry Dock Cy” heeft vanaf 1940 242 schepen gebouwd. In 1943 werden 80 schepen afgeleverd met een waarde van \$ 300 miljoen.

Het aantal tewerkgestelden nam eveneens toe:

1939	1940	1941	1942	1943	1944
224.000	254.000	304.000	336.000	340.000	315.000

De daling in 1944 is een gevolg van het door de oorlogs-inspanning ontstane tekort aan „manpower”.

Financiering en kapitalisatie.

Op 31 December 1944 bedroeg het gewone aandeelekapitaal \$ 652,7 miljoen, verdeeld in 8,7 miljoen aandeele. Ruim 5 miljoen aandeele waren in handen van meer dan 146.000 „individuals”. Het buitenlandsch bezit aan gewone aandeele is tijdens de oorlogsjaren aanzienlijk gereduceerd, met name het Britsche aandeele. Dit liep terug van 789.000 aandeele vóór den oorlog op 37.000 einde 1941. Op dat moment stond Nederland aan de spits met 300.000 aandeele, tegen 375.000 vóór den wereldoorlog. In hoeverre dit bezit gehandhaafd bleef, is ons niet bekend.

Ontwikkeling van de rentabiliteit.

Gedurende alle oorlogsjaren valt er in de verkoop-opbrengsten een stijgende lijn waar te nemen; een gevolg van het eveneens steeds grooter wordend productie-volume en niet van hogere prijzen. De laatste blijven alle oorlogsjaren gehandhaafd op het peil van 1941, wat weinig afwijkt van dat van 1939.

De winsten in dezelfde periode vertoonen geen overeenkomstig verloop, daar verschillende kostenelementen aanzienlijk hoger zijn komen te liggen. De eerste oorlogsjaren was dit speciaal het geval met de belastingen. Bepalend hiervoor was de „Second Revenue Act” van 1940, terwijl daarnaast een „excess profits tax” werd ingevoerd.

In 1943 vindt een daling der belastingen plaats, wat evenwel in verband met een stijging der loonkosten niet in een gunstige rentabiliteit tot uitdrukking kwam. Deze verhooging der lonen werd in 1942 bij de zgn. „kleine staalclausule” toegestaan. Bij een toeneming van het personeel met 3 pCt. in het eerste kwartaal van 1943, tegenover hetzelfde tijdvak in 1942, zijn de uitgaven aan lonen en salarissen met \$ 34,5 miljoen tot \$ 206,8 miljoen of met 20 pCt. gestegen. Doordat de Regeering per 1 Juli 1943 voor de geheele staalindustrie de werkweek van 48 uur verordent, vindt een verdere kostenstijging plaats, welke niet gecompenseerd wordt door een corresponderende stijging in de staalproductie.

Dit proces van stijgende kosten en dalende winsten zet zich eveneens in 1944 voort. De „War Labor Board” beval in December 1944 de invoering van loonsverhogingen met terugwerkende kracht²⁾. Als gevolg van een en ander liepen in deze jaren de reserveeringen voor de toekomst sterk terug.

Eerst in 1945 hadden de aanvragen tot prijsverhoging eenig resultaat: „interim price increases” werden toen voor 5 staalproducten toegestaan, los van de verhoogde arbeidskosten. De volgende cijfers geven van een en ander een duidelijk overzicht:

In miljoenen dollars.

	1940	1941	1942	1943	1944
Verkochte goederen en diensten	1079	1622	1863	1972	2082
Loonen, salarissen, sociale lasten en pensioenen ..	464	628	783	913	957
Belastingen	68	169	201	126	106
Gekochte goederen en diensten	358	579	649	706	793
	890	1376	1633	1745	1856
Bruto-winst	189	246	230	227	226
Afschrijvingen	73	99	128	134	139
Idem voor „additional war costs”	—	25	25	24	21
Rendement	116	122	77	69	66
Interest vreemd kapitaal ..	14	6	6	6	5
Winst op eigen kapitaal ..	102	116	71	63	61

²⁾ Terwijl tusschen 1 Januari 1941 en November 1944 de gemiddelde uurlonen reeds met 41 pCt. gestegen waren, tegenover een stijging van de kosten van levensonderhoud van 29 à 30 pCt. (gem. weeklonen stegen met 67 pCt.).

Uitkeeringen en reserveeringen (in miljoenen dollars).

	1940	1941	1942	1943	1944
Winst eigen kapitaal ..	102	116	71	63	61
Gedeclareerd:					
Pref. aandeele	25.2	25.2	25.2	25.2	25.2
Gew. aandeele	34.8	34.8	34.8	34.8	34.8
Blijft voor reserveering ..	42	56	11	3	1

Terwijl over 1938 en 1939 op de gewone aandeele niets werd gedeclareerd, bedroeg dit vanaf 1940 per jaar \$ 4.00. Aan de houders van preferente aandeele werd deze jaren steeds \$ 7.00 uitgekeerd.

De flinke achteruitgang in de voor de toekomst gereserveerde bedragen is een gevolg van de bovenvermelde kostenverhoging vanaf 1942.

Overzicht der balanspositie:

	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Activa:						
Vaste activa	1133.9	1121.6	1120.2	1087.4	1031.6	929.7
Vlottende activa vastgelegd op langeren termijn	58.7	98.3	141.3	129.2	207.1	265.5
Vlottende activa vastgelegd op korteren termijn	575.9	634.6	783.5	906.8	867.3	887.2
Totaal	1768.5	1854.5	2045.0	2123.4	2106.0	2082.4
Passiva:						
Eigen middelen	1399.7	1443.9	1534.4	1579.7	1611.0	1634.9
Vreemde middelen op langeren termijn ..	224.9	247.3	222.9	160.2	147.1	112.6
Vreemde middelen op korten termijn ..	143.9	163.3	287.7	383.5	347.9	334.9
	1768.5	1854.5	2045.0	2123.4	2106.0	2082.4

De eigen middelen blijken ruim voldoende te zijn voor financiering der vaste activa. Terwijl de laatste in verband met de afschrijvingen, dalen, vertoonen de eigen middelen (incl. reserves) een toeneming. Ook de activa, vastgelegd op langeren termijn, evenals een deel van de vlottende activa blijken uit eigen middelen te worden gefinancierd. De balanspositie mag derhalve als krachtig worden aangemerkt en blijkt in de oorlogsjaren nog verstevigd te zijn.

Uit de samenstelling der overige activa blijkt, dat maatregelen voor aanvulling in de toekomst niet achterwege blijven. Zoo komt bijv. de post „Cash and U. S. Government Securities set aside for property additions and for expenditures arising out of war” op de balans per 31 December 1944 met \$ 196 miljoen voor.

De vreemde middelen op langeren termijn zijn voor een aanzienlijk bedrag gereduceerd. De stijging der vreemde middelen op korten termijn houdt grootendeels verband met de toeneming der „accounts payable”, als gevolg van de tijdens den oorlog sterk vergrootte activiteit.

Verminderen we tenslotte de „Current Assets” met de „Current Liabilities”, dan vinden we het „net working capital” in de verschillende oorlogsjaren:

	1939	1940	1941	1942	1943	1944
	432.0	471.3	495.8	523.3	519.4	552.3

De liquiditeit was voortdurend ruim voldoende en nam in de oorlogsjaren nog toe.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Ook in de afgelopen week was een geringe daling in de rente op de geldmarkt te constateeren. Driemaandsch promessen werden aangeboden tegen $1\frac{9}{16}$ pCt., viermaandsch papier tegen $1\frac{5}{8}$ pCt. en Juni-papier tegen $1\frac{7}{8}$ pCt.

Blijkens den jongsten weekstaat van De Nederlandsche Bank verminderde het tegoed van het Rijk met niet minder dan f 103 miljoen. In hoeverre hier sprake is van een wellicht toevallige vermindering in den „deflationistischen tegenstroom”, welke zijn ontstaan vindt in den verkoop in het binnenland van met behulp van buitenlandsche credieten ingevoerde regeeringsgoederen, kan thans moeilijk worden beoordeeld. De toeneming van de geblokkeerde

saldi geeft wel een zekere aanwijzing in deze richting, samen met de stijging van de bankbiljettencirculatie, maar zekerheid op dit punt is uit de gepubliceerde cijfers niet te verkrijgen. De andere posten van de weekbalans vertoonden slechts geringe mutaties, waarbij de buitenlandse wisselvoorraad met f 1 miljoen verminderde, ongetwijfeld een gevolg van het verlevendigd internationaal betalingsverkeer.

De miljoenennota, waaraan elders in dit nummer een bespreking is gewijd, gaf een niet zeer opwekkend beeld van den toestand van 's lands financiën. Voorloopig geeft de „deflationistische tegenstroom”, de Regeering nog een zekere speelruimte t.a.v. verdere maatregelen, met betrekking tot een nieuw te vreezen geldovervloed, uit hoofde van de juiste staatsuitgaven, maar wellicht dienen deze nieuwe maatregelen reeds vrij spoedig in werking te treden.

De op te leggen vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing, kunnen hiervoor niet dienen, daar deze belastingen uit geblokkeerd tegoed kunnen worden betaald. Vermoedelijk zal de aangekondigde spaarcampagne, welke moet dienen om de overtollige gelden aan het publiek te onttrekken, hiervoor het aangewezen middel zijn.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES

BOEK.

De methode der ordening. Historisch en dogmatisch. door Mr. A. C. Josephus Jitta, Martinus Nijhoff, Den Haag. 1945, 60 blz.

BROCHURE.

Voorontwerp van wet op de Bedrijfschappen. Algemeene Landsdrukkerij, Den Haag. 1945, 17733. 32 pag.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK. (Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnenl. wissels open markt, papieren, beteeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opeischb. schulden
17 Dec. '45	5.253.483	201.806	5.528.408	5.045.789
10 " '45	5.254.335	210.711	5.538.167	5.055.563
3 " '45	5.250.438	206.285	5.529.844	5.047.303
26 Nov. '45	5.248.240	191.483	5.512.615	5.030.316
19 " '45	5.234.643	211.895	5.519.432	5.037.161
12 " '45	5.233.086	196.465	5.502.773	5.020.660
5 " '45	5.232.604	178.955	5.484.781	5.002.686
29 Oct. '45	5.222.334	183.232	5.481.388	4.999.332
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Bankassig-natiën en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schalkist-papier rechtstr. ondergebr. ht.
17 Dec. '45	1.555.164 ²⁾	3.490.554	150.385	C2.522.696	—
10 " '45	1.506.718 ²⁾	3.548.827	150.317	C2.625.906	—
3 " '45	1.459.861	3.587.433	150.245	C2.641.290	—
26 Nov. '45	1.450.557	3.579.734	150.054	C2.595.138	—
19 " '45	1.405.748	3.631.388	150.027	C2.565.344	—
12 " '45	1.375.206	3.645.426	149.897	C2.592.020	—
5 " '45	1.351.016	3.651.661	149.859	C2.513.999	—
29 Oct. '45	1.311.581	3.687.796	149.775	C2.560.265	—
6 Mei '40	1.158.613	255.174	10.230	C. 22.962	—

¹⁾ De posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandsche betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, zijn van 5 Juli 1943 af opgenomen onder de buitenlandsche portefeuille, in onzen staat samengevat als „deviezen”.

²⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 1.162.392.

³⁾ " " " f 1.219.684.

Aangifte van vermogen van en betaling van schulden aan vijanden, N.S.B.'ers en politieke gevangenen, alsmede aflevering van aan hen toebehoorende geldwaardige papieren en documenten.

De termijn, binnen welken aangifte van vermogen van en betaling van schulden aan vijanden, N.S.B.'ers en politieke gevangenen, alsmede aflevering van aan hen toebehoorende geldwaardige papieren en documenten dient te geschieden, welke was bepaald op 1 Januari 1946 (zie Staatscourant No. 103 blz. 2 en No. 113 blz. 5), is verlengd tot 1 April 1946.

Als psychologie, niet Uw hoofdvak is

hebt U er toch mee te maken, want de psychologische ofwel de menselijke factor raakt ons allen, maar vooral hen, die leiding moeten geven of veelvuldig mensen moeten beoordelen.

Het is onmogelijk naast de uitgebreide lectuur over uw eigen vak, de zeer omvangrijke, voor een groot deel in een nogal wisselvallig vakjargon geschreven, psychologische literatuur te doorworstelen.

Een gelukkige uitweg uit dit dilemma biedt U het werk van Drs. J. Slikboer, wetenschappelijk psycholoog en man uit de praktijk. Een greep uit de inhoud kan U de gevolgde methode reeds enigszins duidelijk maken:

In het eerste oriënterende hoofdstuk van „Mensenkennis” komt ter sprake: 1. De veelheid van theorieën; 2. Gevaren van popularisering; 3. De titel „Mensenkennis”; 4. Mensenkennis reeds aanwezig; 5. Fundering en aanvulling nodig; 6. Aansluiting bij de reeds aanwezige kennis; 7. De ondoelmatigheid van een overzicht van de bestaande theorieën; 8. Voor- en nadelen van eenzijdigheid; 9. Een doelmatige selectie uit de bestaande theorieën; 10. Indeling naar scholen; 11. Psychologie van den mens en van het dier; 12. Algemene psychologie; 13. Individuele psychologie; 14. Groepspsychologie; 15. Typologie; 16. Speciale psychologie.

De verdere hoofdstukken zijn als volgt ingedeeld:

II. De opbouw van de persoonlijkheid.

1. Persoonlijkheid en karakter. 2. De persoonlijkheid nader beschouwd; 3. Het karakter nader beschouwd; 4. Verstand en gevoel; 5. Het temperament; 6. De drijfveren; 7. Bewust, onderbewust, onbewust; 8. Eigenschappen en vermogens; 9. De samenhang tussen de onderscheiden aspecten; 10. Samenvatting.

III. Incidentele manifestaties.

1. Permanent en incidenteel; 2. De wil; 3. De auto-suggestie; 4. De werking van het verstand; 5. De werking van het gevoel; 6. Het optreden; 7. De samenhang tussen de incidentele manifestaties; 8. Samenvatting.

IV. De samenhang tussen de permanente aspecten en de incidentele manifestaties.

1. De wisselwerking; 2. Persoonlijkheid en optreden; 3. Temperament en optreden; 4. Wisselwerking op het gebied van 't denken; 5. Temperament en tempo; 6. Energie en het gebruik daarvan; 7. Autosuggestie op korte en op lange termijn; 8. Wisselwerking op het gebied van het voelen; 9. Drijfveren en motieven; 10. Bewust en onderbewust; 11. Intellectueel, moreel en cultureel niveau; 12. De invloed van het onbewuste; 13. Samenvatting.

En beredeneerde literatuur-opgave besluit het geheel. Het bovenomschreven boek

Mensenkennis

Inleiding in de algemene psychologie,

vormt het eerste (zelfstandige) deel van de reeks Toegepaste Psychologie. Elk deel kan afzonderlijk worden geleverd. Vraagt U even het prospectus van deze reeks aan bij den Uitgever

H. A. M. Roelants — Schiedam

HET FINANCIEELE DAGBLAD

voorheen *Amsterdamsch Effectenblad en
Dagelijksche Beurscourant*

geeft voorlichting over de nieuwe maatregelen

- het bedrijfsleven
- effecten en coupons
- geld en deviezen
- uitlotingen
- belastingen etc.

Abonnement per kwart. f 9.-. N.Z. Voorburgwal 289, A'dam C. - Tel. 30545 - 36173 - 43598

De Aanvullende Brandpolis
van
De „Assumij“ van 1896 N.O.
's-Gravenhage

De **NEDERLANDSCHE**
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.
70 kantoren in Nederland
EFFECTENREGISTRATIE
Inlevering van Coupon- en Dividendbladen kan reeds thans bij onze kantoren geschieden

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

gispen
meubelen en gisolampen
culemborg
amsterdam
rotterdam

„HOLLANDIA“
HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.
HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

N.V. Louis Dobbemann
Rotterdam

KOFFIE

THEE

rijnlandsche
betonbouw maatschappij n.v.

spoorsingel 64 - delft - telef. 1846

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten
Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Telefoon 20845 — 21889 — 40631
Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

Juist nu bieden de Watson machines, behorende tot het Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op efficiënte en snelle wijze die administratieve voorlichting te geven, welke voor den wederopbouw van het Nederlandsche Bedrijfsleven noodzakelijk is. Onze afdeling Organisatie is paraat om U een alleszins deskundig advies omtrent de oplossing van Uw administratieve en organisatorische problemen voor te leggen.

Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn weer Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON“ Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.
Frederiksplein 34, Amsterdam-C — Tel. nrs: 33406, 33656, 31856

N.V. LEVENSVERZEKERING-MIJ.

DE
ARNHEM

LEVENSVERZEKERING

BOVENBERGSTRAAT 7

ARNHEM

Huygen & Wessel c.v.

VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden